Leo Huberman

SOSYALİZMİN ALFABESİ

SOL
YAYINLARI

Leo Huberman

Sosyalizmin Alfabesi

SOL YAYINLARI

Leo Huberman'in "The ABC of Socialism" *(Introduction to Socialism,* Modern Reader Paperbacks, New York and London, 1968) adlı yapıtını, İngilizce aslından Alaattin Bilgi dilimize çevirmiş ve kitap, *Sosyalizmin Alfabesi*adı ile Sol Yayınları tarafından Eylül 1976 (Birinci Baskı: Şubat 1966; İkinci Baskı: Ocak 1970; Üçüncü Baskı: Ocak 1971; Dördüncü Basla: Ağustos 1974; Beşinci Baskı: Nisan 1975; Altıncı Baskı: Kasım 1975) tarihinde, Ankara'da, *Çağ Matbaası*'nda dizdirilip bastırılmıştır.

İ Ç İ N D E K İ L E R

Önsöz

BİRİNCİ BÖLÜM
KAPİTALİZMİN SOSYALİST AÇIDAN TAHLİLİ

1. Sınıf Mücadelesi
2. Artı-Değer
3. Sermaye Birikimi
4. Tekel
5. Gelir Dağılımı
6. Bunalım ve Depresyon
7. Emperyalizm ve Savaş
8. Devlet

İKİNCİ BÖLÜM KAPİTALİZMİN
SOSYALİSTÇE SUÇLANMASI

9. Kapitalizm Verimsiz ve Müsriftir
10. Kapitalizm Akla Aykırıdır
11. Kapitalizm Adaletsizdir
12. Kapitalizm Ömrünü Tüketmiştir

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
DEĞİŞMEYİ SAVUNANLAR

13. Ütopyacı Sosyalistler
14. Karl Marx ve Friedrich Engels

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

S O S Y A L İ Z M

15. Sosyalist Planlı Ekonomi

16. Sosyalizm Üzerine Sorular

- Ekonomik sistemimiz kapitalistler olmaksızın işleyebilir mi?
- İnsanlar kâr teşviki olmadan da çalışırlar mı?
- Sosyalist toplumda herkes aynı ücreti mi alır?
- Sosyalizm ile komünizm arasındaki fark nedir?
- Sosyalizm halkın özel mülkiyetini elinden almak mı demektir?
- Sosyalistler sınıf savaşı öğütlemezler mi?
- Amerika Birleşik Devletleri halkı, Sovyetler Birliği halkından daha iyi durumda değil midir? Bu, kapitalizmin, sosyalizmden daha iyi olduğunu kanıtlamaz mı?
- Sosyalizm anti-Amerikan değil midir?
- "İnsan tabiatını değiştiremeyeceğimize göre" sosyalizm olanak sız bir şey değil midir?

17. Özgürlük

18. İktidar Yolu

19. Sosyalizmin Hayatımızdaki Etkisi ne Olacaktır?

Önsöz

AMERİKALILARIN çoğunun sosyalizm konusunda bildikleri tek şey, ondan hoşlanmadıklarıdır. Bunlar sosyalizmin, ya uygulanamaz olduğu için gülünç ya da şeytan işi olduğu için korkulacak bir şey olduğuna inandırılmışlardır.

Bu durum, kaygı vericidir. Amerika Birleşik Devletleri'nde, şu günlerde, çok yaygın olan bu derece önemli bir konuyu, pek üstünkörü ve taraf tutucu görüşlere dayanarak, görmezlikten gelmek ya da suçlamak yanlıştır. Sosyalizm, dünya ölçüsünde bir harekettir. Ondan, bu ülkede nefret eden milyonlara karşılık, başka ülkelerde çok memnun olan milyonlar vardır. Şimdiye kadar hiç bir düşünce, bu kadar kısa zamanda,böylesine çok insanın hayalgücüne egemen olmamıştır.

Sosyalizm daha şimdiden 200.000.000 insanın yaşama biçimi olmuştur; bu, yeryüzünde yaşayanların altıda biri demektir. Daha 600.000.000 insanın yaşama biçimi olmaya doğru da hızla gitmektedir. Bu iki grup, birarada, dünya nüfusunun aşağı yukarı üçte birini oluşturur.

Bu nedenle, sosyalizmin birçok Amerikalı için pis bir sözden öte bir şey sayılmaması acınacak bir durumdur, iyi olsun kötü olsun, onunla savaşılsın ya da ona ulaşılmaya çalışılsın, ilkin sosyalizmin iyice bilinmesi, anlaşılması gerekir.

Kitabın ilk yarısında, ana çizgileriyle, kapitalizmin sosyalist ekonomi açısından tahlili yapılmış, özellikle Amerika Birleşik Devletlerinin bugünkü durumu gözönünde bulundurularak, kapitalizmin yapısı ve kusurları incelenmiştir. Kitabın ikinci yarısında .en büyük düşünürleriyle ve bunların öğrettikleriyle birlikte. sosyalizm teorisi ele alınmaktadır. Temel sosyalist öğretinin gelişmesinde en önemli ve etkili iki kişi, Karl Marx ve Friedrich Engels olmuşlardır. Günümüze kadar yaşayarak gelen ve bugün de her kıtada hareketin temel taşı olan .ve bu kitapçığın da temelini oluşturan. bu iki insanın sosyalizm anlayışıdır.

Bir uyarıda bulunmak isterim: burada çizdiğimiz tablo, yalın ve katıdır. Bu, bazı okurları yıldıracak, bazılarını da öfkelendirecektir. Bunu olağan karşılamak gerekir. Bir insanın davranış ve inançlarına böylesine karşı çıkılması daima bir şok etkisi yapar. Bunun için aklı başında okur, sosyalist

felsefe konusunda belirli bir sonuca varmadan önce, kitapçığın bütününü okumalıdır.

Son olarak şu da unutulmamalı: bu küçük kitap, yalnızca sosyalizme bir giriş, sosyalizmin ana çizgilerini belirten bir taslaktır. Bu konudaki yazın çok geniştir; konuya ilgi duyan okur, bu alfabe ile yetinmemeli, konuyu lâyık olduğu derinlik ve genişlikle ele alan başka birçok yapıta el atmalıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

"KAPİTALİZMİN SOSYALİST AÇIDAN TAHLİLİ"

1. SINIF MÜCADELESİ

Zengin veya yoksul, güçlü veya zayıf, siyah, beyaz, sarı veya esmer olsun, insanlar her yerde yaşamak için gereksindikleri şeyleri üretmek ve bunların dağıtımını yapmak zorundadırlar.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki üretim ve dağıtım sistemine *kapitalizm* denir. Dünyanın birçok öteki ülkelerinde aynı sistem vardır.

Ekmek, giyecek, konut, otomobil, radyo, gazete, ilaç, okul ve diğer her şeyi üretmek ve dağıtmak için şu iki esas unsurun bulunması gerekir:

1. Toprak, madenler, hammaddeler, makineler, fabrikalar yani iktisatçıların "üretim araçları" diye adlandırdıkları şeyler.

2. Emek - gerekli malları meydana getirmek için güçlerini ve hünerlerini üretim araçları üzerinde ve bu araçlarla birlikte kullanan işçiler.

Diğer kapitalist ülkelerde olduğu gibi, Amerika'da da üretim araçları, kamu mülkü değildir. Toprağa, hammaddelere, fabrikalara, makinelere, bireyler, yani kapitalistler sahiptir. Bu, pek önemli bir olgudur. Çünkü, üretim araçlarına sahip olup olmamanız, sizin toplumdaki konumunuzu belirler. Eğer üretim araçlarına sahip küçük gruba yani kapitalist sınıfa dahilseniz, çalışmadan yasayabilirsiniz. Üretim araçlarına sahip olmayan büyük gruba yani işçi sınıfına dahilseniz, çalışmadan yasayamazsınız.

Bir sınıf sahip olarak, öteki sınıf çalışarak yaşıyor. Kapitalist sınıf, gelirini, başkalarını kendi hesabına çalıştırarak elde eder; oysa işçi sınıfı, gelirini, yaptığı iş için aldığı ücret biçiminde sağlar.

Yaşamak için gerekli malların üretiminde emek baş yeri tuttuğuna göre, emeği sağlayanın işçi sınıfının bunun karşılığında çok cömertçe ödüllendirildiğini sanabilirsiniz. Oysa hiç de böyle değildir. Kapitalist toplumda en büyük geliri elde eden en çok çalışan değil, en fazla şeye sahip olandır.

Kapitalist toplumda çarkları döndüren kârdır. Açıkgöz işadamı demek, satın aldığı şey için elden geldiğince az ödeyen, sattığı şeyler içinse koparabileceği en büyük miktarı alan adam demektir. Yüksek kârlara giden yolun ilk adımı

masrafları azaltmaktır. Üretim masraflarından biri, emeğe ödenen ücrettir. Bu nedenle, elden geldiğince düşük ücret ödemek işverenin çıkarmadır. Aynı şekilde, işçilerini elden geldiğince çok çalıştırmak da onun çıkarınadır.

Üretim araçlarına sahip olanların çıkarları ile bunlar için çalışan insanların çıkarları birbirine karşıttır. Kapitalistler için önce mülkiyet sonra insanlık, işçiler için ise önce insanlık -yani kendileri- sonra mülkiyet gelir. Kapitalist toplumda iki sınıf arasında daima bir çatışma olmasının nedeni de işte budur.

Sınıf savaşında iki tarafın da davranışı, zorunlu oldukları davranıştır. Kapitalist, kapitalist olarak kalabilmek için kâr etmek zorunda olduğu gibi, işçi de yaşayabilmek için doğru dürüst bir ücret almaya çabalamak zorundadır. Taraflar ancak karşısındakinin zararı pahasına başarıya ulaşabilir.

Sermaye ile emek arasında "uyum" konusunda söylenen bütün sözler, gevezelikten başka bir şey değildir. Kapitalist toplumda, bir sınıfın yararı, ötekinin zararına olduğu için böyle bir uyum olamaz; ve bunun tersi.

Bunun için kapitalist toplumda, üretim araçları sahipleri ile işçiler arasında varolması zorunlu ilişki, bıçakla gırtlak arasındaki ilişki gibidir.

2. ARTI-DEĞER

Kapitalist toplumda, insan, kendi gereksinmelerini sağlamak istediği şeyleri değil, başkalarına satacağı şeyleri üretir. Eskiden insanlar, kendi kullanımları için mal üretirken, bugün pazar için meta üretiyorlar.

Kapitalist sistem, meta üretimi ve değişimi ile ilgilenir.

İşçi, üretim aracına sahip değildir. Hayatını ancak tek bir yoldan kazanabilir: üretim araçlarına sahip olanlara kendisini ücret karşılığı kiralamak yoluyla. İşçi pazara bir meta ile gelir: çalışma kapasitesiyle, işgücüyle. İşverenin ondan satın aldığı şey, budur. İşveren, işçiye, işte bunun için ücret öder. İşçi, metaını, yani işgücünü, ücret karşılığı patrona satar.

İşçi, ne kadar ücret alacaktır? Ücretinin ne kadar olacağını belirleyecek şey nedir?

Bu sorunun yanıtının anahtarı, işçinin satmak zorunda olduğu şeyin, bir meta olması olgusunda yatar. Onun işgücünün değeri, herhangi bir başka metada olduğu gibi, onu üretmek için toplumsal olarak: zorunlu emek zamanı miktarı ile belirlenir. Ama işçinin işgücü, kendisinin bir parçası olduğu için, işgücünün değeri, kendisinin (ve emek arzının sürekli olabilmesi zorunluluğu bakımından ailesinin) yaşayabilmesi için gerekli yiyecek, giyecek ve barınma

giderlerine eşittir.

Başka bir deyişle, bir fabrika, atelye ya da maden sahibi, kırk saatlik bir işin yapılmasını istiyorsa, bu işi yapacak kimseye yasamasına yetecek ve öldüğü veya çalışamayacak kadar ihtiyarladığı zaman onun yerini alabilecek çocuklar yetiştirmesine yetebilecek bir ücret vermek zorundadır.

Demek ki işçiler, kendi işgüçleri karşılığında, ancak yaşayabilecekleri kadar bir ücret alırlar; bazı ülkelerde ise ayrıca bir radyo ya da buzdolabı ya da arasıra sinema bileti satın alabilecek bir fazlalık elde ederler.

İşçi ücretlerinin, işçinin ancak yaşayabileceği düzeye yönelme eğilimini ifade eden bu iktisadî yasa, işçilerin siyasal ve sendikal eylemlerinin yararsız olduğu anlamına mı gelir? Hayır, kesinlikle gelmez. Tersine, işçiler, sendikaları yoluyla, Amerika dahil bazı ülkelerde, ücretlerini bu asgarî yaşama düzeyinin üzerine çıkarabilmişlerdir. Şu önemli noktayı da unutmamak gerekir ki, işçilerin, bu iktisadî yasanın durmadan islemesine engel olmaları için açık olan tek yol budur.

Kâr nereden geliyor?

Bu sorunun karşılığını, metaların değişim sürecinde değil, üretim sürecinde buluruz. Kapitalist sınıfa giden kârlar, üretimden doğar. işçiler, hammaddeyi, mamul nesne haline dönüştürmekle yeni bir servet var etmişler, yeni bir değer yaratmışlardır, işçiye ücret olarak ödenen ile işçinin hammaddeye kattığı değer arasındaki farkı, işveren kendisine alıkoyar. işte kâr buradan gelir. isçi, kendisini, bir işverene kiraladığı zaman, ona ürettiği şeyi değil, üretme gücünü satar. işveren, işçiye sekiz saatlik çalışması ile yarattığı ürünün karşılığını ödemez, sekiz saat çalışması için para verir, işçi, bütün işgünü -diyelim sekiz saat- süresince, işgücünü satar. Şimdi varsayalım ki işçinin aldığı ücretin değerini üretmek için gerekli zaman, dört saattir, işçi, bu dört saatin sonunda, işi bırakıp evine gitmez. Gidemez, çünkü onu sekiz saat çalışması için kiralamışlardır. Böylece dört saat daha çalışmaya devam eder. Ve bu dört saat süresince *kendisi için değil, işveren için* çalışır. Emeğinin bir kısmı *ödenmiş* emektir; öteki kısmı ödenmemiş emektir, işte işverenin kârı, bu ödenmemiş emekten gelir. isçiye verilen ücretle, ürettiği değer arasında bir fark olması gerekir, yoksa işveren onu kiralamazdı. işçinin ücret olarak aldığı ile ürettiği metaın değeri arasındaki farka, *artı-değer* denir.

Artı-değer, işverene giden kârdır, işveren, işgücünü, bir fiyattan satın alır ve emeğin ürününü daha yüksek bir fiyata satar. Farkı, yani artı-değeri, kendisine alıkoyar.

3. SERMAYE BİRİKİMİ

Kapitalist, işe, para ile baslar. Üretim araçlarını ve işgücünü satın alır. işçi, işgücünü, üretim araçları üzerinde kullanarak, metalar üretir. Kapitalist, bu metaları ve bunları para karşılığında satar. Bu sürecin sonunda elde ettiği para miktarının, başlangıçtaki para miktarından fazla olması gerekir. Bu fark, onun kârıdır.

Eğer üretim süreci sonunda, para miktarı, başlangıçtaki para miktarından fazla değilse, kâr yok demektir ve kapitalist, üretimi durdurur. Kapitalist üretim, halkın gereksinmeleriyle başlayıp bitmez. Para ile baslar, para ile biter.

Para, olduğu yerde durarak, iddihar edilerek daha fazla para haline gelemez. Para, ancak sermaye olarak kullanılmakla, yani üretim araçları ve işgücü satın alarak ve böylece yılın her gününün her saatinde işçilerin yarattığı yeni zenginlikten bir hisse almakla büyür.

Bu, gerçek bir atlı karıncadır. Kapitalist, daha fazla sermaye (üretim araçları ve işgücü) biriktirebilsin diye gittikçe daha çok kâr etmeye, daha çok kâr edebilsin diye daha da çok sermaye biriktirmeye, daha çok sermaye biriktirsin diye daha da çok kâr etmeye, vb., vb., çalışır.

Şimdi kârları artırmanın yolu, işçilere, gittikçe daha fazla metaı, gittikçe artan bir hızla, gittikçe azalan bir maliyetle ürettirmektir.

İyi bir fikir, ama bunu nasıl yapmalı? Makineler ve bilimsel yönetim . yanıt buydu ve budur. Daha büyük bir işbölümü. Yığın üretimi, [işi] hızlandırma. Fabrikada daha büyük etkinlik. Daha çok makine. Bir işçiye, daha önce, beş işçinin, on işçinin, onsekiz işçinin, yirmiyedi işçinin yaptığı kadar bir üretme gücü veren, motorlu makineler...

Makineler tarafından "gereksizleştirilen" işçiler, ya yavaş yavaş açlıktan kırılan, ya da kendi varlığı ile bir iş bulabilmiş olanların ücretlerinin düşmesine yardımcı olan bir "yedek sanayi ordusu" haline gelirler.

Ve makineler, yalnızca fazla bir isçi nüfusu yaratmakla kalmazlar, aynı zamanda, emeğin niteliğini de değiştirirler. Hünersiz düşük ücretli emek, daha önceleri hüner ve yüksek ücret gerektiren emeğin yaptığı işi yapabilir. Fabrikalarda, çocuklar büyüklerin, kadınlar erkeklerin yerini alabilirler.

Rekabet, her kapitalisti, diğer kapitalistten daha ucuza meta üretmenin yollarım aramaya zorlar. "Birim emek maliyeti" ne kadar düşük olursa,

rakiplerinden o kadar ucuza satması ve gene de kâr etmesi mümkün olur. Makine kullanımının yaygınlaşması ile, kapitalist, işçilerine, gittikçe daha çok malı, gittikçe daha hızlı ve daha ucuza ürettirebilecektir.

Ne var ki, bunu başarabilen yeni ve geliştirilmiş makine, çok büyük paralara mal olur. Bu, öncekinden daha büyük ölçekli üretim, gitgide büyüyen fabrikalar demektir. Başka bir deyişle, gitgide daha fazla sermayenin birikmesi demektir.

Kapitalist için başka bir seçenek yoktur. Kârın en büyük kısmı, en ileri ve en etkin teknik yöntemleri kullanan kapitaliste gider. Bundan dolayı, bütün kapitalistler, iyileştirmeler için uğraşır dururlar. Ama bu iyileştirmeler giderek daha fazla sermayeyi gerektirir, iş alanında kalabilmek, ötekilerin rekabetlerine dayanabilmek ve elindekini koruyabilmek için, kapitalist, sermayesini durmadan genişletmek zorundadır.

Kapitalist, daha çok kâr etmeyi daha çok biriktirmek ve böylece daha da çok kâr etmek için istemekle kalmaz, sistemin de kendisini böyle davranmaya zorladığım görür.

4. TEKEL

Amerikan halkına yutturulmak istenen en büyük yalanlardan biri de, ekonomik sistemimizin, "hür özel teşebbüs" olduğu iddiasıdır.

Bu, doğru değildir. Ekonomik sistemimizin yalnız bir kısmı, rekabetçi, serbest ve bireycidir. Geri kalanı .ve çok dada önemli kısmı. tam tersidir: tekelleştirilmiş, denetim altına alınmış ve kolektivisttir.

Rekabet, teoriye göre, güzel bir şeydi. Ama kapitalistler, uygulamanın, teoriye uygun düşmediğini gördüler. Rekabetin kârı azalttığım, birleşmenin ise kârı artırdığını gördüler. Amaçları kâr olduğuna göre, rekabete ne gerek vardı? Birleşmek, onların açısından, çok daha iyiydi.

Ve birleştiler de: petrolde, şekerde, viskide, demirde, çelikte, kömürde ve daha bir sürü metalarda.

"Serbest rekabet teşebbüsü"nün sonu, daha 1875 yılında görünmüştü. 1888 yılında tröstler ile tekeller, Amerikan ekonomik hayatını öylesine kıskıvrak bağlamışlardı ki, başkan Grover Cleveland, Kongreye, bir uyarıda bulunmak gereğini duymuştu: "Biraraya gelmiş sermayenin başarısına bir göz atarsak, tröstlerin, birleşmelerin ve tekellerin varlıklarını keşfederiz, oysa vatandaş

çok daha gerilerde çabalayıp durmakta, ya da demir bir ökçenin altında öldüresiye ezilmektedir. Yasaların sıkı denetimi altında ve halkın hizmetinde bulunması gereken şirketler, hızla halkın efendisi haline gelmektedir."

Sanayi ve banka sermayesinin birleşmesi yoluyla, bazı şirketler öylesine büyüyebilmişlerdir ki, bazı sanayi kollarında, bugün, bir avuç firma, toplam üretimin yarısından fazlasını veya neredeyse hepsini üretmektedir. Bu sanayilerde, "geleneksel serbest rekabet teşebbüsüne dayanan Amerikan sistemi" artık elbette mevcut değildir. Onun yerini, ekonomik gücün birkaç elde yoğunlaşması, yani tekel almıştır.

Burada, Temsilciler Meclisi Küçük Ticaret ve Sanayi Komitesinin 1946 tarihli ve Ekonomik Yoğunlaşmaya ve Te*kelciliğe Karsı Birleşik Devletler*başlıklı raporundan bazı belirli örnekler verelim:

General Motors, Chrysler ve Ford, birlikte, Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan her on otomobilden dokuzunu üretirler.

1934'te dört büyük tütün şirketi .American Tobacco Company, R. J. Reynolds, Liggett & Myers ve P. Lorillard. üretilen "sigaraların yüzde 84'ünü, içilen tütünün yüzde 74'ünü, çiğnenen tütünün yüzde 70'ini işlemişlerdir".

Dört büyük lastik şirketi Goodyear, Firestone, U. S. Rubber ve Goodrich aşağı yukarı "lastik sanayiinin toplam net satışlarının yüzde 93'ünü" yapmışlardır.

Savaştan önce, sabun sanayiinin en büyük üç şirketi .Proctor & Gamble, Lever Bros., ve Colgate-Palmolive Peet Co.. bu iş alanının yüzde 80'ini denetimleri altında bulundurmuşlardır: Öteki yüzde on başka üç şirket tarafından sağlanmış ve geri kalan yüzde on ise yaklaşık olarak 1.200 sabun imalâtçısı arasında paylaşılmıştır.

İki Şirket -Libby-Owen-Ford ve Pittsburgh Plate Glass Co.- birlikte ülkedeki toplam düz camların yüzde 95'ini yapmaktadırlar.

The United States Shoe Machinery Co., Amerika'daki toplam ayakkabı makinesi sanayiinin yüzde 95'inden fazlasını denetimi altına almıştır.

Bu kadar geniş bir egemenliğe sahip bulunan tekelci kapitalistlerin,fiyatları diledikleri gibi saptamak durumunda olduklarını görmek güç değildir. Ve böyle yapıyorlar. Fiyatları, en fazla kârı elde edecek noktada saptıyorlar. Bunu, ya kendi aralarında anlaşarak yapıyorlar, veya en güçlü şirket, fiyatı ilân ediyor, ötekiler de "kaptanı izle" oyununa katılıyorlar. Bir de sık sık olduğu gibi, temel patentleri denetimleri altında bulunduruyorlar ve gerekli üretim lisanslarını,

ancak kendi çizgilerinde gitmeyi kabul edenlere veriyorlar.

Tekel, tekelcilere amaçlarını gerçekleştirmek, yani çok büyük kârlar sağlamak olanağını hazırlıyor. Rekabetçi sanayiler, iyi zamanlarda kâr eder, kötü zamanlarda açık verir. Ama tekelci sanayiler için izlenen model farklıdır: iyi zamanlarda muazzam kârlar sağlarlar, kötü zamanlarda ise bir miktar kâr ederler.

Tekelci güçlere ve kârlara karşı hareket, 19. yüzyılın son çeyreğinde başlamış, 20. yüzyıla kadar devam etmiştir. Ne var ki, "büyüyen belâ" hakkında çok laf edildiği halde pek az şey yapılmıştır. Federal Ticaret Komisyonu ile Adalet Bakanlığının tröstlere karsı kurulan şubesine, bir şeyler yapmak niyetinde oldukları zamanlarda bile, görevlerini yerine getirmeleri için, ne ödenek verilmiştir, ne de personel.

Aslına bakılırsa bu konuda pek bir şey de yapılamazdı. 1911 yılında Standard Oil Company "dağıldığında", J. P. Morgan'ın şu yerinde yorumu yaptığı bildirildi: "Hiç bir yasa, insanı, kendisi ile rekabete zorlayamaz." Sonraki olaylar, Bay Morgan'ın haklı olduğunu gösterdi. 1935'te: Birleşik Devletler'deki bütün şirketlerin binde-biri, bütün bu şirketlerin toplam varlıklarının yüzde 52'sine sahipti.

Bütün şirketlerin binde-biri, bunların net gelirinin yüzde 50'sini elde etti.

Bütün imalâtçı şirketlerin' yüzde dördünden azı, bütün bunların net kârlarının yüzde 84'ünü kazandı.

"Yoksulu daha yoksul, zengini daha zengin yapmak için bundan daha yetkin bir mekanizma zor bulunurdu."

İşte TNEC raporunda tekel için söylenen sözler bunlardır.

Raporda, tekelin, işçiler, hammadde üreticileri, tüketiciler ve hisse senedi sahipleri üzerindeki etkileri, kanıt olarak verilmektedir. işçiler daha da yoksullaştılar, çünkü "tekelciler, işçilere, üretkenliklerine eşit bir ücret ödemiyor lardı".

Hammadde üreticileri (örneğin çiftçiler), "tekelcilerin, bazan ödedikleri düşük fiyatlar" yüzünden daha da yoksullaştılar.

Tüketiciler, "tekelcilerin koydukları yüksek fiyatlar yüzünden" daha da yoksullaştılar. Öte yandan ise hisse senedi sahipleri, "tekelcilerin bu şekilde elde ettikleri gereğinden fazla yüksek kârlar"dan dolayı, daha da zengin oldular.

Ne zaman kudret ve servetin birkaç elde tehlikeli bir biçimde toplandığı öne sürülse, Büyük İs Çevrelerinin savunucuları, manzaranın çizildiği kadar karanlık olmadığını öne sürerler. Bunlar, kârların gereksiz şekilde yüksek olması halinde bile, bu kârların, küçük bir gruba değil, milyonlarca insana dağıtıldığını savunurlar. Bunlar, hisse senetlerinin geniş bir kitleye dağıtıldığını ve dev tekelci şirketlerin hisse senetlerinin, yalnız Bay Kodamanda değil, Tom'da, Dick'te, Harry'de ve milyonlarca başka küçük insanlarda bulunduğunu ileri sürerler. Bu, akla yatkın bir kanıttır ve pek çok kişiyi aldatır.

Ancak, Amerikan sanayiine "halkın" sahip olduğu savı, boş laftır. Herhangi bir şirkette, hisse senedi sahiplerinin sayısı büyük olabilir. Ama bu, önemli değildir. Asıl önemli olan kaç kişinin ne kadar hisse senedine sahip olduğudur. Ve gene önemli olan, kârın ortaklar arasında nasıl bölüşüldüğüdür. Bu rakamları gördüğümüzde, bir bütün olarak "halkın" Amerikan sanayiinde mikroskobik bir hisseye sahip olduğu anlaşılır; oysa bir avuç Kodaman onun büyük bir kısmına sahiptir, korkunç kârları cebe indirmektedir.

Bu konu ile ilgili en etkili ve en kolay anlaşılır rakamlar, Başkan Roosevelt tarafından 1938'de Kongreye verilenlerdir:

"1929 yılı hisse senetlerinin dağılımı bakımından örnek bir yıl oldu. Ama aynı yılda nüfusumuzun binde-üçü, bireylerce bildirilen temettülerin yüzde 78'ini aldılar. Bu, aşağı yukarı şu demektir ki, nüfusumuzun her 300 kişisinden birisi, şirket kârlarının her dolarından 78 sentini aldığı halde, geri kalan 299 kişi, öteki 22 senti aralarında paylaşmaktadırlar."1

Gerçek manzara Kongreye 1941 yılında senatör O'Mahoney tarafından sunulan Geçici Ulusal Ekonomi Komitesinin (TNEC) nihaî raporu ve tavsiyelerinde çizildiği şekildedir: "Biliyoruz ki, ülkenin servet ve gelirlerinin çoğu, birkaç büyük şirketin elindedir; bu şirketler ise, son derece az sayıda insanın malıdır ve bunların çalışmalarından doğan kârlar çok küçük bir gruba gitmektedir."

5. GELİR DAĞILIMI

Biz Amerikalıların iyi yaşadığı doğru değildir. Gerçek şudur ki,vatandaşlarımızın mutlu bir azınlığının lüks içinde yaşamalarına karşın, Amerikalıların çoğu sefalet içindedir. Gerçekte "bizim yüksek hayat standardımız" boş bir övünmedir, halkımızın çoğunluğu ile bir ilişkisi yoktur. Başkan Roosevelt, ikinci görev dönemine başlarken yaptığı konuşmada, yüksek

hayat standardımız konusundaki yalan perdesini su sözleriyle yırtınıştır: "Ulusun üçte-biri-nin kötü konutlarda oturduğunu, kötü giyindiğini ve kötü beslendiğini görüyorum..

Bütün öteki kapitalist ülkelerde olduğu gibi Amerika'da da, yıllar boyunca, üretilen mallar ve hizmetler miktarında devamlı bir artış olmuştur. Gerçekten gerekli gereksinme malları ile son derece lüks mallar, sonu gelmez bir akıntı halinde, halkın yararlanmasına sunulmuştur.

Ne var ki, malların bu bolluğunun geçerli olması, halk ın gereksinmeleri ile değil, onların satın alma gücü ile ölçülür. Amerikan halkının çoğunluğunun ulusal gelirden aldığı pay, hayatlarını daha zengin ve doyumlu hale getirebilecek şeyleri satın almalarını sağlamaktan uzaktır.

Resmî istatistikler bu noktayı kanıtlamaktadır. Örnek olarak, aşağıda, Nüfus Sayımı Bürosunun yayımladığı raporda yer alan, 1966'da, Amerika'da ailelere göre gelir dağılımı tablosunu veriyoruz (Current Population Reports, series P-60, n°53, 1967, s. 1):

Toplam parasal aile geliri ($)	Aile Sayısı
1.000 dolardan az	
1.000 . 1.99D *2.000 . 2.999* *3.000 . 3.999* *4.000 . 4.999* *5.000 . 5.999* *6.C€0 . 6.999* *7.000 . 7.999* *8.000 . 9.999 10.000 . 14.999 15.000 ve yukarısı* *T o p l a m*	*1.149.000* *2.635.000* *3.197.000* *3.341.000* *3.474.000* *4.108.000* *4.574.000* *4.542.000* *7.408.000* *10.008.000* *4.486.000* *48422,000*

Dikkat edilirse, 1966 yılında, 10.322.000 aile, yani toplam aile sayısının yüzde 21'inden fazlası, bir yılda, 3.999 dolardan daha az gelir sağlamıştır. Bu, Amerika'da her beş aileden *birisinin eline, haftada, yemek, içmek ve eğlenmek için 80 dolardan daha az para geçtiği* anlamına gelir. Haftada 80 doların bir aileye. 1966'daki fiyatlarla nasıl bir hayat sürdürdüğünü siz düşünün.

Ama fazla kafa yormamıza da gerek yok. Bugünün "bolluk içinde yüzen" Amerika'sında çok sayıda sefil insan bulunduğu gerçeği Başkan Johnson'un 1967 baharında Kongreye sunduğu mesajla kanıtlanmış durumdadır. Başkanın raporuna göre: (1) yoksul çocukların yüzde 60'ı .yani her beşinden üçü. bolluk içinde yüzen Amerika'da hiç dişçiye gitmiyor; (.2) sakat ve kusurlu yoksul çocukların yüzde 60'ı, gene bu "müreffeh" Amerika'da, tıbbî bakımdan yoksun; (3) yaşamlarının ilk yılında yoksul bebekler arasındaki ölüm oranı, bolluk içinde yüzen Amerika'da, yoksul olmayanlardan yüzde 50 fazla.

Amerikalıların çoğu, insan gibi bir ömür sürmelerine yetecek kadar para kazanamazken, tepedeki azınlık, gerekenden de çok fazla elde etmiştir. 1966 yılında, Sayım Bürosunun yayınladığı, Current Population Reports.a göre (s. 7), gelir merdiveninin üst basamağındaki ailelerin yüzde 20'si,bütün ailelerin toplam gelirlerinin yüzde 40,7'sini aldığı halde, merdivenin alt basamağındaki ailelerin yüzde 60'ı yalnız yüzde 35,5'ini almıştır. Yani gelirden, tepedeki beşte-bir, tabandaki beşte-üçten daha fazla almış oluyor. Yalnız, bu, tepedeki çok zenginler, paralarının çoğunu alıp götüren pek yüksek vergiler ödemiyorlar mı? Böyle diyorlar ama, doğru değil.

Tennessee Senatörü Gore'un 11 Nisan 1965 günlü New *York Times Magazine"*de yayınlanan yazısına göre de söylenenler doğru değil. "Vergi Ödemeden Nasıl Zengin Olunur" başlıklı makalede senatör diyor ki, "... Şimdi, vergi reformunu önerenler tarafından bu gibi örnekler aydınlığa çıkartıldığı zaman, pek çok kimse bunları tipik değil diye bir yana itiyorlar; bunlar, hâlâ, bizim, ödeme gücüne dayanan müterakki bir vergilendirme sistemimiz olduğuna inanıyorlar. Ama işin aslı, yıllık kazancı bir milyon dolar veya daha fazla olan "tipik" bir vergi yükümlüsünün fabrika işçisi ve öğretmenden, gelirinin daha küçük bir yüzdesini vergi olarak ödüyor olmasıdır.

Öteki çoğu ülkelerin halklarına göre, bizim halkımızın, daha yüksek bir hayat standardı olduğu doğrudur. Ancak bu, bizim, varlık içinde olduğumuzu değil, onların yoksulluk içinde olduğunu gösterir. Propagandacıların, Amerika'nın "yüksek hayat standardından" söz açarken, bizi inandırmak istedikleri şey, hiç de doğru değildir.

6. BUNALIM VE DEPRESYON

Gelir dağılımı (ya da daha doğrusu gelirin kötü dağılımı) konusundaki gerçekler, kapitalist sistem ile bu sistemin temeldeki zayıflığının ekonomik

yanını ortaya koyar.

Büyük halk kitlesinin geliri, hemen her zaman sınaî üretimi tüketemeyecek kadar küçüktür.

Zenginlerin geliri, çoğunluğun yoksulluğu yüzünden sınırlı olan bir piyasa için yapılabilecek kârlı yatırımlardan çoğu zaman kat kat büyüktür. Halkın büyük bir kısmı, satın almak ister ama parası yoktur. Zengin azınlığın ise, parası, harcamakla bitmeyecek kadar çoktur.

Sanayi, dev adımlarla büyür; ama tüketicinin satın alma gücü, kaplumbağa hızıyla ilerler. Yığın üretimi sorunu çözülmüştür, ama üretilen malların yığın halinde satışı sorunu çözümlenememiştir.

İşçilerin gereksinmelerini karşılayacak mallar için pazar vardır; ama işçilerin gereksindikleri malları satın alma güçleri açısından böyle bir pazar yoktur. Bunun sonucu, sistemde, bizim bunalım ve depresyon dediğimiz dönemsel çöküşlerdir.

Kâr sağlamak için, kapitalist, işçilerine olabildiğince az ödeme yapmak zorundadır.

Ürünlerini satmak için, kapitalist, işçilerine olabildiğince çok ödeme yapmak zorundadır. İkisini birden yapamaz.

Düşük ücret yüksek kâr sağlar, ama aynı zamanda mal talebini azalttığı için kârı olanaksız hale getirir. Çözümlenemez bir çelişki. Kapitalist sistem çerçevesi içinde çıkar yol yoktur. Depresyon *kaçınılmazdır.*

1929 bunalımından sonra, Birleşik Devletlerdin, kapitalizmin hâlâ genişleyebileceği dönemi, ebediyen ardında bıraktığı izlenimi doğdu. Artık genişlemeye değil, daralmayı asgarî çizgide tutmaya çalışılacaktı.

Halk iş istiyordu, iş bulma olanağı azdı. Tanınmış ingiliz iktisatçısı J. M. Keynes'e göre, "Eldeki kanıtlar, tam veya hatta tama yaklaşan istihdamın ender görülen ve kısa süreli bir durum olduğunu gösteriyordu."

Gene de kapitalist sistemin iş sağlayabileceği yalnız tek yol vardı. Kapitalizmi kötürümleştiren kusurların, yani düşük tüketim ve aşırı üretimin giderilebileceği tek yol vardı. Tepede sallanan aşırı üretim korkusundan kurtulmanın, üretilen her şeyi kârla satabilmenin tek yolu vardı.

Kapitalizmin öldürücü hastalığı olan bunalım ve depresyonu tedavi etmenin tek yolu vardı: SAVAŞ.

1929'dan sonra, kapitalist sistemin, insanlara tam istihdam, malzeme,

makine ve para sağlamak için, ancak bir savaş hazırlığı ve girişimi ile, işlemesine devam edebileceği görüldü.

7. EMPERYALİZM VE SAVAŞ

Büyük ölçekli tekelci sanayi, üretici güçleri, daha önce görülmedik bir ölçüde geliştirdi. Sanayicilerin mal üretme güçleri, yurttaşların tüketim güçlerinden daha büyük bir hızla artıyordu.

Bu, onları, mallarını anayurdun dışında satmak zorunda bırakıyordu. Üretim fazlasını emebilecek yabancı pazarlar bulmak zorundaydılar.

Bunları nereden bulacaklardı?

Bu soruya verilebilecek tek bir karşılık vardı: sömürgelerde.

Üretilen fazla mamul mallar için pazarlar bulmak zorunluluğu, sömürgeler edinme konusunda duyulan baskının ancak bir kısmıydı. Büyük ölçekli yığın üretimi geniş hammadde ikmallerini gerektirir. Kauçuk, petrol, nitrat, kalay, bakır, nikel ve bunlara benzer daha bir yığın şey, tekelci kapitalistlere her yerde gerekli olan hammaddelerdi. Bunlar, bu gerekli hammaddelerin kaynaklarına sahip olmak veya bunları denetimleri altında bulundurmak istiyorlardı. Emperyalizmi yaratan ikinci etken de buydu.

Ama bu iki baskıdan daha da önemlisi, bir başka fazla şey için de pazar bulmak zorunluluğuydu: sermaye fazlası. Emperyalizmin ana nedeni buydu.

Tekelci sanayi, sahibine çok büyük kârlar getirmişti. Aşırı kârlar. Sahibinin ne yapacağını bilemeyeceği kadar çok para.Harcayabileceklerinden daha çok para. Bu para, yurt içinde gelir getirici yatırım için kullanabileceklerinden de fazlaydı. Aşırı bir sermaye birikimi.

Mal ve sermaye için pazarlarda kârlar arayan bu sanayi ve banka ittifakı, emperyalizmin başlıca kaynağı olmuştur. J. A. Hobson, daha 1902 yılında, bu konuya öncülük eden incelemesinde şöyle diyordu: ’’Emperyalizm, sanayiin büyük denetçilerinin anayurtta satamadıkları ya da kullanamadıkları malları ve sermayeyi elden çıkartmak için dış pazarlar ve yatırım alanları arayarak, servet fazlalarının yatağını genişletmedir/’

Sömürge halklarına karşı tutum, zamana ve yere göre değişmiştir. Ama zulüm ve baskı genel yasaydı . hiç bir emperyalist ulus masum değildi. Bu konuda uzman kabul edilen Leonard Woolf şöyle yazıyordu: "Avrupa’da ulusal toplumda nasıl son yüzyılda açıkça belirli sınıflar, kapitalistler ile işçiler,

sömürenler ile sömürülenler ortaya çıkmışsa, uluslararası toplumda da biri egemen ve sömüren öteki güdülen ve sömürülen, gene aynı derecede belirli sınıflar, Batının emperyalist güçleri ile Afrika ve Doğunun uyruk ırkları ortaya çıkmıştır.

Öteki emperyalist uluslar ne ise, Amerika Birleşik Devletleri de öyledir. Özel yatırımlardan gelen bütün kârlar, ilgili malî gruplara gitmiş, ama hükümet politikası, hükümet parası ve hükümet kuvveti, bunların özel çıkarlarını sağlamak ve korumak için kullanılmıştır. Başkan Taft, tekelci kapitalizmin gerekleri ile hükümet politikası arasındaki bağ konusunda açıksözlüydü: "Dış politikamızın hak ve adaletin düz yolundan kıl payı saptırılmaması gerekmekle birlikte, bu politika, emtiamız ve kapitalist fırsatlarımız için kârlı yatırımlar sağlamak üzere etkin müdahaleyi de içerecek hale pekâlâ getirilebilir."

20. yüzyılda, her büyük sanayi ülkesinde, tekelci kapitalizm gelişmiş ve onunla birlikte sermaye fazlası ile ürün fazlasının ne yapılacağı sorunu da ortaya çıkmıştır. Kendi ulusal pazarlarını denetim altında bulunduran çeşitli devler, uluslararası pazarlarda karşı karşıya geldikleri zaman önce uzun, zorlu, acı bir rekabete, ardından uluslararası bir temel üzerinde anlaşmalara, birleşmelere, kartellere girişirler.

Dünya pazarını bölüşmek üzere aralarında anlaşmalar yapan bu büyük uluslararası birleşmeler ile, rekabetin sona ereceği ve uzun süreli bir barış döneminin başlayacağı sanılır. Ama böyle olmaz, çünkü kuvvet oranları durmadan değişmektedir. Bazı şirketler gitgide büyür ve güçlenirken, ötekiler geriler. Böylece bir zamanlar hakkaniyet ölçüleri içinde yapılmış olan bölüşüm sonradan hakkaniyetsiz olur. Güçlü grup tarafında bir hoşnutsuzluk başlar ve bunu daha büyük bir pay alma savaşımı izler. Her hükümet, kendi uyruklarını korumak için ayağa kalkar. Bunun kaçınılmaz sonucu savaştır.

Emperyalizm savaşa yol açar. Ne var ki, savaş da hiç bir şeyi kesin olarak çözemez. Artık bir masa çevresinde çözümlenemez hale gelen düşmanlıklar, şimdi pazarlık, güçlü patlayıcılar, atom bombaları, sakat insanlar ve parçalanmış cesetlerle yapılıyor diye ortadan kalkmaz.

Hayır! Pazar avı sürüp gitmelidir. Tekelci kapitalizm, mal ve sermaye fazlası için alan bulmak zorundadır ve tekelci kapitalizm varoldukça yeni savaşlar sürecektir.

8. DEVLET

Üretim araçlarındaki özel mülkiyet, özel türden bir mülkiyettir. Bu mülkiyet,

ona sahip olan sınıfa, sahip olmayan sınıf üzerinde bir güç verir. Sahip olanın yalnız çalışmadan yaşamasını sağlamakla kalmaz, bir yandan da, sahip olmayanların çalışıp çalışmayacağı ve hangi koşullar altında çalışacaklarını saptama olanağını da verir. Yani bir çeşit efendi ve hizmetçi ilişkisi kurar; kapitalist sınıf, emirler verme mevkiinde, işçi sınıfı ise bunları yerine getirme durumundadır.

Bu durumda, haliyle, iki sınıf arasında sürüp giden bir çatışma vardır. Kapitalist sınıf, isçi sınıfım sömürerek, servetle, güçle ve itibarla cömertçe ödüllendirilmiş; oysa işçi sınıfı, güvensizlik, yoksulluk, sefil hayat koşulları içine itilmiştir.

Bu durumda, mevcut mülkiyet ilişkisinin -azınlığın bu denli yararına, çoğunluğun bu denli zararına olan bu mülkiyet ilişkisinin- devamını sağlamak için bir yöntem bulunması gerekir. Zengin azınlığın, emekçi çoğunluk üzerinde, toplumsal ve ekonomik egemenliğinin sürüp gitmesini sağlayacak güce sahip bir kurumun varlığı zorunludur.

Böyle bir kurum vardır: bu, devlettir.

Kapitalist sınıfın işçi sınıfı üzerinde egemenlik kurmasını sağlayan bu özel mülkiyet ilişkilerini korumak ve sürdürmek devletin işlevidir.

Bir sınıfın ötekisini baskı altında tuttuğu sistemi yaşatmak devletin işlevidir.

Üretim araçlarının özel mülkiyetine sahip olanlar ile olmayanlarar asındaki çatışmada mülk sahipleri, devletin kişiliğinde, mülksüzlere karşı güçlü bir silah bulurlar.

Devletin, sınıflar üstü olduğuna -hükümetin zengin yoksul, yüksek alçak bütün halkı temsil ettiğine- inanmaya iteleniyoruz. Ama aslında, kapitalist toplum, özel mülkiyete dayandığından, özel mülkiyete karşı yapılacak her davranış, gereğinde şiddet kullanmaya kadar varan devletin direnciyle karşılaşacaktır.

Bunun için, aslında, sınıflar varoldukça, devlet, sınıflar-üstü olamaz, egemen sınıftan yana olmak zorundadır. Devletin egemen sınıfın bir silahı olduğunu, Adam Smith, daha 1776 yılında farketmişti. Ünlü kitabı, The Wealth of Nations'da şöyle yazıyordu: "Sivil hükümet, mülkiyetin güvenliğini korumak için kurulduğu sürece, aslında zenginin yoksula karşı veya biraz malı mülkü olanın olmayana karşı savunulması için kurulmuştur."

İktisaden egemen olan sınıf -üretim araçlarına sahip olan sınıf- siyasal olarak da egemendir.

Birleşik Devletler'deki gibi bir demokraside halkın, oylarıyla kendi adaylarını iş başına getirdiği doğrudur. Demokrat X ile Cumhuriyetçi Y arasında bir seçme yapma hakları vardır. Ama bu, hiç bir zaman sınıf mücadelesinin bu yanında ya da öteki yanında yer alan bir adayın seçimi değildir. Ana partilerin adayları arasında özel mülkiyet ilişkileri sistemi konusunda çok az temel davranış farkı vardır. Bu ayrılıklar da hep ayrıntılar konusundadır; hemen hiç birisi, temel sorunlarla ilgili değildir.

İsin aslı aranırsa, işçiler için Demokrat X ya da Cumhuriyetçi Y arasında bir seçim yapmak, kapitalist sınıfın hangi özel temsilcisinin, Kongrede, kapitalist sınıfın yararına yasalar yapacağı konusunda bir seçim yapma özgürlüğünden başka bir şey değildir.

Yasaları yapanlar ile yasaların çıkarları için yapıldığı adamlar arasındaki bağ, öylesine sıkıdır ki, devlet ile egemen sınıf arasındaki ilişki konusunda hiç bir kuşkuya yer bırakmaz. Ulusumuzun en ileri gelenlerinden birisinin, iktisadî egemenliği elinde bulunduran sınıfın, siyasal egemenliği de elinde bulundurduğu düşüncesinde olduğu şu satırlarda açıkça görülür:

"Diyelim ki, Washington'a gidiyorsunuz ve hükümetinizle görüşmek istiyorsunuz. Sizi nezaketle dinleseler bile, asıl sözü geçer kimselerin büyük bankerler, büyük imalâtçılar, büyük tüccarlar, demiryolu şirketleri ile denizyolları şirketlerinin başındaki kimseler olduğunu göreceksiniz. Birleşik Devletler Hükümetinin efendileri, Birleşik Devletler kapitalistleri ve imalâtçılarıdır."

Gerçekleri ortaya döken bu tümceler, Woodrow Wilson'ın, 1913 yılında yazdığı bir kitapta yayınlanmıştır. Yazar ne söylediğini bilecek bir yerde bulunuyordu. O sıra Birleşik Devletler'in başkanıydı.

Şu soru ortaya çıkıyor: mademki devlet mekanizması kapitalist sınıfın denetimi altındadır ve onun çıkarına işlemektedir, kapitalistlerin gücünü düzenlemek ve sınırlandırmak için hazırlanan yasalar, nasıl oluyor da kara kaplı kitapta yer alabiliyor?

Örneğin bu gibi şeyler, Franklin D. Roosevelt yönetimi sırasında olmuştur. Ama niçin?

Devlet, ancak zorlandığı takdirde, mülksüzler adına, mülk sahiplerine karşı harekete geçer. Şu veya bu çatışma noktasında boyun eğmek zorunda kalır, çünkü işçi sınıfından gelen baskı o denli büyüktür ki, ödün vermek zorunludur; yoksa "yasa ve düzen" tehlikeye girdiği gibi, daha da kötüsü (egemen sınıf

acısından daha kötüsü), devrim bile olabilir. Ama unutulmaması gereken önemli nokta sudur: böyle dönemlerde elde edilen bütün ödünler, mevcut mülkiyet ilişkileri sınırları içerisindedir. Kapitalist sistemin ana çerçevesi, hiç dokunulmadan öylece durur. Ödünler her zaman bu çerçeve içinde verilmektedir. Egemen sınıfın amacı, bütünü kurtarmak için bir noktada boyun eğmektir.

Başkan Roosevelt yönetimi sırasında isçi sınıfı tarafından elde edilen bütün kazanımlar .ki bunlar epeyce fazlaydı., üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet sistemini değiştirmemiştir. Bu kazanımlar bir sınıfın bir başkası taraf ından devrilmesini sağlamamıştır. Başkan Roosevelt öldüğü zaman, işverenler de, isçiler de eski yerlerinde idiler.

Devlet, bir sınıfın öteki sınıf üzerinde egemenliğini kurmak ve sürdürmek için bir araç olduğuna göre, ezilen çoğunluk için gerçek özgürlük var olamaz. Duruma ve koşullara bağlı olarak şu ya da bu derecede özgürlük verilecektir, ama son tahlilde, "özgürlük" ve "devlet" sözcükleri, sınıflı bir toplumda biraraya getirilemez.

Devlet, hükümeti denetimi altında bulunduran sınıfın kararlarını uygulamak için vardır. Kapitalist toplumda devlet, kapitalist sınıfın kararlarını, dayatarak yürütür. Bu kararlar, işçi sınıfının, üretim araçlarının sahiplerinin hizmetinde çalıştığı kapitalist sistemi sürdürmek için alınmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

"KAPİTALİZMİN SOSYALİSTÇE SUÇLANMASI"

9. KAPİTALİZM VERİMSİZ VE MÜSRİFTİR

İnsanın üretme gücündeki artış, yoksulluğun ve sefaletin ortadan kalkmasını sağlamış olmalıydı. Bu sonucu yaratamamıştır: dünyanın en güçlü, en zengin ve en üretken kapitalist ülkesi olan Birleşik Devletler'de bile.

Öteki bütün kapitalist ülkelerde olduğu gibi Birleşik Devletler'de de, bolluğun ortasında açlık, varlığın içinde kıtlık, zenginliğin göbeğinde yoksulluk vardır.

Böylesine çelişkilerle nitelendirilen bir ekonomik sistemde, temelden hatalı bir şeyin bulunması gerekir.

Evet böyle bir bozukluk vardır. Kapitalist sistem, verimsiz, müsrif, akıldışı ve adaletsizdir. Verimsiz ve müsriftir, çünkü, en iyi işlediği yıllarda bile, üretim mekanizmasının beşte-biri kullanılmıyor.

Verimsiz ve müsriftir, çünkü, devre devre çöküntüler oluyor ve o zaman üretim kapasitesinin değil beşte-biri, yarısı atıl kalıyor. Brookings Enstitüsüne göre: "Ekonomik canlılığın doruğunda bile, atıl kapasite miktarı, genel bir rakamla ifade etmek gerekirse yüzde 20 kadardır. Depresyon dönemlerinde ise, bu oran, haliyle çok fazla artmış, 1930 depresyonunda yüzde 50'ye kadar yükselmiştir."

Verimsiz ve müsriftir, çünkü, çalışmak isteyen herkese daima yararlı iş sağlayamadığı gibi, bedence ve kafaca sapasağlam binlerce insanın çalışmadan yaşamalarına yer verir.

Reklamcılar, satıcılar, acenteler, pazar araştırmacıları ve benzeri bir yığın insanı, malların, sağlıklı ve akla-uygun üretimini ve dağıtımını sağlamak için değil de, müşterinin aynı malı .A şirketinden değil, B ya da C, D? E, F şirketlerinden satın almasını sağlamak için çılgınca bir rekabet alanında istihdam ettiği için verimsiz ve müsriftir.

Verimsiz ve müsriftir, çünkü insanın gereksinmeleriyle ilgilenmek yerine, gitgide artan fiyatlarla ve kârla ilgilendiği için, ekinlerin ve malların göz göre göre yokedilmesine izin verir.

Nihayet, verimsiz ve müsriftir, çünkü, dönemsel olarak savaşa yol açar ve savaş, yaşamda güzel olan her şeyi insafsızca ve şeytanca yokettiği gibi, yaşamın kendisini de ortadan kaldırır.

Bu verimsizlik ve israf, düzeltilmesi mümkün olan kötü bir yönetimden gelmiyor; bu, kapitalist sistemin ayrılmaz bir parçasıdır. Sistem sürüp gittikçe de, devam etmek zorundadır.

1930'lardaki depresyon sırasında, Birleşik Devletler'de çalışmak zorunda ve isteğinde olan işe yarar işçilerin dörtte biri, yıllarca, is bulamadı. Bu insanlar, aç kaldılar, yardımla yaşamlarını sürdürdüler veya kamu kuruluşlarında icat edilen işlerde çalıştılar. Her kentte, kadın, erkek, çoluk çocuk ekmek kuyruğuna girdi. Bu işgücü israfının büyüklüğü, şu unutulmaz tabloda canlandırılmıştır: "Onbir milyon issiz kadın-erkek, ekmek için tek bir kuyrukta bir kol boyu ara ile dizilseler, bu hat, New York'tan Chicago'ya, St. Louis'e, Salt Lake City'ye ve hatta San Francisco'ya uzanır. Dahası da var: bu kuyruk bir de geri döner, yani kıtayı bir uçtan öbür uca iki defa dolanmış olur."

Bu milyonlarca aç-sefil insan, yetenekleri ile güçlerini yaşamaya yetecek kadar bir şeyler elde etmek için kullanma fırsatı ararlarken, çalışmanın ne demek olduğundan haberi bile olmayan ve bunu öğrenmek için hiç bir istek taşımayan daha şanslı erkek ve kadınlar, sırf üretim araçlarına sahip oldukları için, konfor ve lüks içinde yaşıyorlardı. Bunlar utanmazca bir aylaklık içinde yaşayabiliyorlardı, çünkü kapitalist sistemin düzenlediği, belki de adını bile duymadıkları sanayi yatırımlarındaki hisse senetleri, bunlara böyle yaşayabilecek bir gelir sağlıyordu. Çalışmak isteyen ama iş bulamayan insanların sefaleti, ellerini işe sürmeden temettü alan bir avuç zengin nedeniyle, daha da alçaltıcı oluyordu.

Bolluk ortasında sefalet açmazı ile yüzyüze gelen kapitalist sistem, bu sorunu çözümlemek için bir plan yapıyor. Bolluğu ortadan kaldırmak planı.

Yenilemeyecek hale getirmek için patatesin üzerine gazyağı döküldü, kahve ürününün yüzde 30'u yokedildi, süt ırmağa döküldü, meyveler yerlerde çürümeye bırakıldı.

Bu çılgınlık, kapitalist sistemde, pek de göründüğü gibi bir delilik değildir. Halkı, gereksinmeleri olan patatesle, kahveyle, sütle, meyveyle beslemekle

değil de, elden geldiğince yüksek fiyat ve kâr elde etmekle ilgilenen bir ekonomi için sırası gelince arzı sınırlamak, amacına ulaşmanın bir başka yoludur. Ama bu, uygulamayı haklı göstermez, sadece savımızı kanıtlar: kapitalist sistem özü gereği verimsiz ve müsriftir.

Kapitalizmin en büyük israfı da savaştır. Kapitalist ekonomide barış zamanında ulaşılamayan tam üretime, savaş zamanında ulaşılır, işte o zaman, evet ancak o zaman, kapitalizm, insanların, malzemelerin, makinelerin, paranın tam istihdam sorununu çözümler.

Hangi amaçla? Yalnızca yakıp yıkmak amacıyla, insanoğlunun umutlarını, hayallerini ve hayatını yoketmek; binlerce okulu, hastaneyi, fabrikayı, demiryolunu, köprüyü, limanı, maden ocağını, enerji merkezini yerle bir etmek; binlerce mil kare ekili toprağı ve ormanı kökünden kurutmak.

Yaralıların acıları, sakat ve kötürümlerin ıstırabı, yakınlarını kaybedenlerin özlemleri, hesaba kitaba sığar mı? Ama biz savaşın neye malolduğunu biliyoruz. Yapılan israfın miktarını lirası lirasına, kuruşu kuruşuna biliyoruz, Bu rakamlar, kapitalizmin en büyük israfının savaş olduğunu gün gibi açığa çıkartıyor.

Birinci Dünya Savaşı, 200 milyar dolara maloldu, 1935 yılında, Rich Man, Poor Man yapıtının yazarları bunun ne demek olduğunun ölçütünü verdiler. Ölçüt şu:

"Bu para, Amerika, İngiltere, Belçika, Fransa, Avusturya, Macaristan, Almanya ve İtalya'da her aileye [enflasyon öncesi dolarla] 3.000 dolarlık bir ev ve bir bahçe yeri vermeye yeterliydi.

"Ya da bu parayla, Amerika'daki bütün hastanelerin masrafını 200 yıl süreyle karşılayabilirdik. Devlet okullarımızın 80 yıllık bütün giderlerini karşılayabilirdik. Veya, eğer 2.150 işçi 40 yıl süreyle herbiri yıllık 2.500 dolar ücretle çalışsaydı, toplam kazançları, Dünya Savaşının ancak bir günlük masrafını karşılayabilirdi!" ikinci Dünya Savaşı ise, bunun beş katma malolmuştur.

Kapitalist sistemin israfçılığını, hiç bir şey, savaş kadar gözler önüne seremez.

10. KAPİTALİZM AKILDIŞIDIR

Kapitalist sistem, akıldışıdır.

Bu sistem, işadamının kişisel çıkarının, ulusun yararına olduğu,; eğer kişiler,

istedikleri gibi kâr etme konusunda serbest bırakılsalar, bütün toplumun daha iyi bir duruma geleceği; işleri yürütmenin en iyi yolunun, kapitalistleri, en büyük kârı sağlayacak şekilde işlerinde serbest bırakmak olduğu ve, bu sürecin bir yan ürünü olarak, halkın gereksinmelerinin sağlanacağı önermesine dayanır.

Bu önerme kesenkes her zaman için doğru değildir. Hele tekel, rekabetin yerini alınca, doğruluğu daha da azalır. Kâr peşinde koşanların çıkarı ile toplumun çıkarı, ya uyuşur, ya uyuşmaz. Aslında çoğu zaman çatışır.

Kapitalist sistem, üretimi, herkesin gereksinmesine değil, azınlığın kârına dayandırdığı için akıldışıdır.

Kapitalist sistem, doğrudan doğruya gereksinmeye göre üretimde bulunmak gibi sağduyuya dayanan bir yöntem uygulayacağına, gereksinmelerin de bu arada nasıl olsa karşılanacağı gibi belirsiz bir umutla, dolaylı bir yöntemle kâra göre üretim yaptığı için, akıldışıdır.

Kapitalizm, New York'tan Chicago'ya gitmek için dosdoğru yol varken, New Orleans üzerinden dolanmak kadar mantıksız ve saçmadır.

Ayrıca, kâr peşinde koşan bir avuç sanayicinin iktidarı ile, ulusun gereksinmelerinin karşılanıp karşılanmayacağına, ve neyin pahasına karşılanacağına bakılmaksızın bunların tamamıyla kendi başlarına ve kendi çıkarları doğrultusunda karar verecekleri demokrasiye ilişkin bir sorun çıkmıştır ortaya. Halkın ekonomiyi denetimi altında tutmadığı yerde, ekonomik demokrasinin yerini, ekonomik diktatörlüğün alacağını söylemek hiç de yanlış olmaz.

Barış zamanında ülkenin refahı için çok tehlikeli olan bu ekonomik diktatörlük, savaş zamanında ülkenin varlığına yönelmiş bir tehdit halini alır. Bunalımın ağırlığına aldırmaksızın ekonomik diktatörler, kârın, ödevden önce geldiğinde ayak direrler ve üstelik her türlü çıkarlarının fiyatını ülkeye ödettirecek durumdadırlar. Bu dayanaksız bir suçlama değildir; Birinci ve İkinci Dünya savaşlarında, Birleşik Devletler'in deneyimleriyle bu doğrulanmıştır. 1941'de yayımlanan bir TNEC raporu, hikâyeyi şöyle anlatmaktadır:

"Açık konuşmak gerekirse, savaş ya da bunalım sırasında, is çevrelerine karşı takınılacak tutum sorunu ortaya çıktığında hükümet ve kamuoyu diken üstündedirler. İş çevreleri, dayattıkları koşullar dışında, çalışmayı reddeder. Doğal kaynaklar, likit değerler, ülke ekonomisindeki stratejik noktalar, teknik

araçlar ile bilgiler, onun denetimi altındadır.

"Şimdi tekrarlanmakta olduğu görülen Birinci Dünya Savaş ı deneyimi iş çevrelerinin bu denetimini ancak 'uygun bir fiyat' ödenirse kullanacağını göstermektedir. Aslında bu, pek de kapalı olmayan bir tehdittir. ... Bu durumda sormak gerekir: bunların yurtseverliklerinin bedeli nedir?"

Sistemdeki aynı akıldışılık doğanın, halkın yararına olarak denetim altına alınmasında, büyük iş çevrelerinin kazanç hırsıyla buna engel olmasından da görülmektedir. Hemen her bahar Ohio nehri taşar, bir yığın insanın ölümüne, milyonlarca dolarlık malın zarara uğramasına yolaçar. Ürün mahvolur, evler yıkılır, kentleri sel basar. Böyle bir şeyin olmasına hiç gerek yoktur. Bu güçlü nehir yola getirilebilir. Vahşi enerjisi dizginlenebilir, mevsimlik dalgalanmaları bütün yıl güvenilir bir ulaştırmaya elverecek bir düzeyde tutulabilir, erozyon ile yokolan toprak, tamamen veya kısmen kurtarılabilir.

Bunun nasıl yapılacağını biliyoruz. Yapılabilir de. Bu TVA'da yapılmıştır da.

Öyleyse niçin yapılmıyor? Bölgesel planlamada Amerika'nın başarılı bir denemesi olan TVA (Tenessee Vadi Projesi), Ohio Vadi Projesi, Missouri Vadi Projesi olarak niçin tekrarlanmıyor?

Niçin? Çünkü kapitalist sistem, akıldışıdır da ondan. Belâlı nehir, her yıl ölüme ve yıkıma yolaçan taşmalarına devam etmelidir, çünkü bir Ohio Projesi ile halkın yararına olarak gerçekleştirilecek taşkının denetimi, enerji üretimi, ulaştırma sistemi, toprak korunması, kamu hizmeti şirketlerinin, kömür ve demiryolu şirketlerinin kârlarını azaltabilir. Bu büyük iş çevreleri, TVA sırasında, enerji üretimi ve ucuz su nakli ile mücadele etti ve bu savaşı öteki nehir yatağı projelerinde de sürdürüyorlar. Özel çıkarlar ile kamu refah ının zorunlu olarak çakışacağını söyleyen kapitalizmin temel önermesinin saçmalığının işte bir kanıtı daha.

Kapitalist sistemin akıldışılığı, hiç bir yerde, plandan yoksun oluşu kadar apaçık değildir. Her işletmede, bir sistem, örgütlenme, planlama vardır; ama iki işletme arasındaki ilişkide, ne sistem, ne plan, ne de örgütlenme vardır sadece anarşi vardır.

Ulusun ekonomik refahının, en iyi şekilde, ulusun refahı amacına yönelik, geniş kapsamlı ve iyi hazırlanmış planlarla değil, her kapitaliste kendi işine geleni yapmasına izin vererek sağlanacağı konusunda sanayiciler bize teminat veriyorlar. Bütün bu tek tek verilen kararların toplamı da toplumun yararına

olacakmış.

Bunlar, hiç anlamı olmayan sözler.

Kapitalist sistem, halkı birbiriyle çatışan sınıflara böldüğü için de akla aykırıdır. **"Bölünmez*** herkese özgürlük ve adalet sağlayan tek bir ulus" yerine, kapitalizm, yapısı gereği, bir sınıfa özgürlük ve adalet getirip, ötekine getirmeyen bölünmüş iki ulus yaratıyor. Halkın kardeşlik ve dostluk içinde birarada yaşayacağı birleşmiş bir toplum yerine, kapitalist sistem, bütünleşmemiş bir topluluk yaratıyor ve bu toplulukta, çalışan sınıf ile mülkiyet sahibi sınıf, ulusal gelirden büyük bir parça koparmak için, zorunlu olarak savaşıp duruyorlar.

Mülkiyet sahibi sınıfın gelirine, kâra, sanayiin amacı kâr elde etmek olduğu için, iyi bir şey gözüyle bakılıyor. Oysa, işçi sınıfının gelirine, ücrete, kârları azalttığı için kötü bir şey gözüyle bakılıyor. "Yüksek ücret teorisinin" erdemleri konusunda ne kadar laf ebeliği edilirse edilsin, konunun özü budur. Kâr, elden geldiğince büyük tutulması gereken kesin olarak iyi bir şey, ücretler ise, üretim maliyetinin düşük olması için en az düzeyde tutulması gereken kesin olarak kötü bir şey gibi görülüyor.

Bunun sonucu, işçilerin kendi ürettikleri metaları satın alamamaları bunalıma ve depresyona .sistemde dönemsel çöküşlere. yolaçıyor. Bundan daha akıldışı bir ekonomik sistem olur mu?

Sanayiin gelişmesinde esas dürtü olarak kârın vurgulanmasından doğan bir başka akıldışılık da insanların sahip olduğu değerlerde yarattığı kargaşalıktır.

Kapitalist toplumda, tutum ve davranışların kılavuzu ne olacaktır? Bu sorunun karşılığı duruma göre değişiyor:

İş dünyasında, rekabet, imansızca çıkarcılık, sıkı pazarlık, karşıdakinin gırtlağına sarılma, rakibi köşeye sıkıştırma yakayı ele vermedikçe her şeyin mubah oluşu. Kazandıklarınızla ne yapacağınız önemli değil; bütün zamanınızı ve gücünüzü servet peşinde kan ter içinde koşmakla geçirmelisiniz. Nasıl ele geçirdiğinize hiç aldırmaksızın, ne kadar fazla yığarsanız, o kadar başarılı sayılırsınız.

Aile ve dostlar dünyasında, din dünyasında ise, başka ölçüler egemendir. Rekabet yerine işbirliği; kin yerine sevgi; kendin için kopart yerine başkalarına hizmet; başkasının sırtından tepeye tırmanma yerine yanındakilere yardım; "ne kadarı benim olacak" yerine, "başkalarına yararı olacak mı?", zenginlik tutkusu yerine, hizmet arzusu.

İki ayrı değerler sistemi - birbirlerinden geceyle gündüz kadar ayrı.

11. KAPİTALİZM ADALETSİZDİR

Kapitalist sistem, adaletsizdir.

Temel taşı eşitsizlik olduğu için, adaletsiz olmak zorundadır.

Hayatın güzel şeyleri, bitip tükenmez bir dere gibi, küçük, ayrıcalıklı, zengin bir sınıfa aktığı halde, dehşet verici güvensizlik, insanı aşağılatıcı sefalet ve fırsat eşitsizliği, büyük, ayrıcalıksız, yoksul sınıfın yazgısıdır.

Bu, kapitalist sistemin temelini teşkil eden, üretim araçlarının özel mülkiyetinin sonuçlarından birisidir. Diğer önemli bir sonuç, üretim araçlarına sahip olmayanlar ile olanlar arasındaki, kişisel özgürlük eşitsizliğidir.

İşçi, teoride, istediğini yapabilen "özgür" bir kişidir. Oysa aslında, özgürlüğü, çok sınırlıdır. İşçi, yalnız işverenin önerdiği ezici koşulları kabullenmek .ya da açlıktan ölmek. özgürlüğüne sahiptir.

Başkan Roosevelt'in 11 Ocak 1944'te Kongreye sunduğu mesajda söylediği gibi, "zaruret içinde olan insanlar, özgür değildir."

Kapitalist sistemin yapısı öyledir ki, halkın çoğunluğu, daima "zaruret içinde" olmak durumundadır ve bunun için de özgür değildir. Bunların, ellerinden başka bir şeyleri yoktur. Dün kazandıklarını bugün yemek zorundadırlar. Kırk yasına geldikleri zaman, yığın üretimi sanayiinde çalışamayacak kadar "yaslı" sayılırlar. Ve tepelerinde daima işlerini kaybetmek korkusu asılıdır.

Kapitalist sistemin başka bir adaletsizliği de, çalışmaksızın yaşamaktan utanç duymak şöyle dursun, bununla övünen asalak bir sınıfın varlığına göz yummasıdır. Kapitalist sistemin savunucuları, bu asalakların tembel olmakla birlikte, paralarının tembel olmadığını söylerler. Bu asalakların, işçilerden aldıkları haraç, göze aldıkları "riskin" ödülüdür. Bu, bir dereceye kadar doğrudur. Gerçekten paralarının batına olasılığı vardır.

Ama onlar paralarım tehlikeye atarken, işçiler de hayatlarını tehlikeye atmaktadırlar. İşçilerin göze aldıkları tehlikenin büyüklüğü acaba nedir? Rakamlar akla durgunluk veriyor. "Savaş sırasında sanayi kuruluşlarındaki ölüm ve yaralanmalar, savaş alanlarındaki kayıplardan çok daha fazladır."

1946 yılında, haftanın yedi gününün yirmidört saatinde, her otuz dakikada, bir Amerikalı işçi, iş başındaki kazada ölmüştür. Her 17,5 saniyede, bir Amerikalı işçi yaralanmıştır. Sanayide gerçekten tehlikeyi göze alan kimdir?

Ve işçilerin bu tehlikeyi göze almalarının karşılığında aldıkları ödül nedir?

İşte kapitalist sanayi için tipik bir örnek:

1946 yılında Bethlehem Çelik Şirketinin tersane işçileri sendikası, işçilerin asgarî saat ücretlerini 1,04 dolara çıkaracak yüzde 15 oranında bir artış için mücadele etmiş ve kazanmıştır.

Bu, haftada 41,60 dolar, yılda 2.163,20 dolar demektir.

1946 yılında, Bethlehem yöneticilerinin maaşları yüzde 46 oranında artırılmıştır. İşçi ücretlerinde yapılacak teşvik artışının düşük tutulması için ısrar eden Bethlehem başkan yardımcısı Bay J. M. Larkin'e yıllık 138.416 dolarlık maaşına ek olarak 38.764 dolarlık bir ikramiye verilmiştir.

Bu, yılda 177.180, haftada 3.407,30, saatte 85,18 dolar demektir.

Yani Bay Larkin, Bethlehem'deki bir işçinin bir yılda aldığı asgarî ücret toplamının bir-buçuk katından fazla parayı bir haftada alıyordu.

Bay Larkin, bir saatte, işçilerin bir haftada aldıklarının iki katından fazla para alıyordu.

İşçilerinkine kıyasla Bay Larkin'in geliri ne kadar büyük olursa olsun, bu gelir kazanılmış olma erdemine sahiptir. Bay Larkin zorunlu bir işlevi yerine getirmiştir ve bu yüzden de aldığı gelir üzerine meşru bir hakka sahiptir. Ama bir mirasa konmuş ve ömrü boyunca elini işe bile sürmemiş bir insanın, bu mülkiyet üzerinde aynı meşru hak iddiasını öne sürmesi mümkün müdür?

Kapitalist sistemde miras kurumunun ne olduğunu aydınlatmamız yerinde olacaktır. Bir insan, bir milyon dolarlık mirasa konduğu zaman, bu, kökünü kurutana kadar çekebileceği bir para yığınından ibaret değildir. Evet hiç de bundan ibaret değildir.

Bu bir milyon dolar çoğu zaman, sanayi kuruluşlarında veya bankalarda hisse senetleri veya tahviller şeklinde bulunur. Bunlardan hisselerin bazıları yüzde 8, bazıları yüzde 2 vb., temettü öder. Diyelim ki, bu kişi [bu bir milyon dolar üzerinden] ortalama yüzde 4'lük bir gelir elde etmektedir.

Bunun anlamı, bu hisse senetlerine sahip olduğu için yılda 40.000 dolarlık geliri olmasıdır.

Bu ülkede üretilen bütün servetten, her yıl 40.000 dolar, bu adamın cebine akmaktadır. Bu yıl, gelecek yıl, daha sonraki yıl, bu kişi, bu 40.000 doları harcar. Yirmi yıl sonra ölür ve oğlu mirasına konar. O zaman da oğlunun her yıl harcayacak 40.000 doları var demektir. Ve ondan sonra da onun oğlu -bu

böyle sürer gider- Kuşaklar boyu her yıl 40.000 dolar harcanır ama, bir milyon dolar hâlâ öylece durmaktadır! Kim demiş pastayı hem yiyip, hem saklayamazsınız diye?

Ne bu adam, ne oğlu, ne torunu, ellerini işe bulaştırmak zorunda kalmamışlardır. Üretim araçlarına sahip olmaları bunlara, başkalarının sırtından asalak gibi yaşama olanağını sağlamıştır.

Kapitalist sistemde, diğer bir büyük adaletsizlik de firsat eşitsizliğidir.

Diyelim, yılda 2.000 dolar kazanan bir işçinin evi ile bir milyonerin evinde aynı zamanda birer bebek dünyaya geldi. Bunlar aynı hak ve firsatlardan yararlanabilecekler midir? Birisinin yiyeceği, giyimi, oturduğu ev ötekisi kadar iyi olacak mıdır? Tıbbî bakım, oyun ve eğlence, eğitim olanakları aynı olacak mıdır?

"Amerika'nın firsatlar ülkesi" olduğunu, eğer işçinin oğlu da yetenekli ise, ta tepeye kadar yükselebileceğini söylemek iyi bir yanıt değildir. Yetenek epey şeydir ama, doğum, sosyal konum ve servet, çok daha fazla şeydir. Bu, yetenek, çalışma ve talihle yoksul bir çocuğun zengin olamayacağı, demek değildir. Ne var ki, bir sınıf olarak yoksulların, yükselme olanağı daima azdı ve giderek de azalmaktadır.

Fırsatın olmadığı yerde, yetenekli olmak yetmez. Ve firsat da, gerçekten yok.

Yüksek Mahkeme Yargıcı Jackson, birkaç yıl önce, Amerika Siyasal Bilimler Derneğinde şöyle diyordu: "Bugün özel teşebbüs sistemimizin gerçek yıkımı, aslında teşebbüsü yoketmiş olmasıdır. Yetenekli insanlara yükselme olanağı vermemektedir. ... Yetenekle tepeye yükselme düşü nadiren gerçekleşir. ... Ana-baba, çocuklarını okutabilmek için didinirler,biriktirirler, ve bu eğitim tamamlanınca çocuklar için, Amerika'nın altmış büyük ailesinin egemen olduğu birkaç büyük şirketteki tırmanılamayacak kadar uzun merdivenin ilk basamağından başlamaktan başka gidebilecekleri yer yoktur."

Ülkedeki eğitim durumu üzerine Başkan Johnson 1965 yılında şöyle diyordu:

"Ne kadar genç insan boşu boşuna harcanıp gitmiştir; kaç aile şimdi sefalet içinde yaşamaktadır; Amerika, bütün çocuklarına öğrenim firsatı veremediği için, bu güçlü ulus, nice yetenekler yitirmiştir. ...

"Geçen yıl askere alınacaklardan aşağı yukarı her üç kişiden birisi, sekizinci sınıf düzeyinde okuyup yazamadıkları için silahlı kuvvetlerce geri çevrilmiştir. ... Bugün söylediğim gibi 54 milyon insan liseyi bitirmemiştir. Bu

korkunç bir insan kaynağı israfıdır."

Eğitimde fırsat eşitsizliği daha da ötelere uzanmaktadır.Cumhurbaşkanlığı Yüksek Eğitim Komisyonu 1947'de şunları bildiriyordu: "Amerikan toplumunun hedef olduğu en ağır suçlamalardan birisi, gençliğe akla yatkın bir eğitim eşitliği sağlayamamasıdır. Oğullarımızla kızlarımızın büyük çoğunluğu için, elde etmeyi umabilecekleri eğitim türü ve miktarı, yeteneklerine değil, tesadüfen doğdukları aileye veya topluluğa ya da daha beteri, ana-babalarının derilerinin rengine veya dinlerine bağlı kalmaktadır."

"Derilerinin rengi" demek, zenciler demektir. Siyahlara sağlanan düşük nitelikteki eğitimi gösteren pek çok istatistik vardır. Sayım Bürosu ile iş İstatistikleri Bürosunun, *Amerikandaki Zencilerin Toplumsal ve Ekonomik Koşullan* başlıklı ve 1967 tarihli raporundan çok önemli iki olguyu buraya aktarıyoruz: "Lisenin son sınıfındaki ortalama bir zenci delikanlının başarısı dokuzuncu sınıf düzeyindedir. ... 1963'te 25-34 yaşındaki zencilerden aşağı yukarı yüzde 7'si, üniversite eğitimini tamamlayabilmiştir, oysa aynı yaş grubundaki beyazlar için bu oran, yüzde 14 dolayındadır."

Eğer derin kara ise, yalnız eğitimin düşük olmakla kalmayacak, daha doğarken ölme olasılığın daha fazla olacak, hastalığın büyük olasılıkla öldürücü olacak, ömrün daha kısa, oturduğun ev daha kötü, iş bulma ve işte kalma olanağın daha az, gelirin daha düşük olacaktır. 1966 yılında siyah ailelerin - sınırlarımız içindeki sömürge halkının. ortalama geliri,beyaz ailelerin ancak yüzde 60'ı kadardı.

Malların üretiminde başlıca amacın kâr olduğu bir sistemde, kârın her şeyden daha önemli görülmesi -hatta, hayattan bile- kaçınılmaz bir sonuçtur. Ve durum, bugün de böyledir. Kapitalist toplumda, doların, insan hayatından daha değerli tutulduğu çok görülür.

1947 yılının 25 Martında, Centralia madenindeki patlamada ölen 111 kişinin cesedi, bu gerçeğin acıklı kanıtıdır.

Bu 111 kişi ölmeyebilirdi. Madeni işletenler, ocağın güvenli olmadığım biliyorlardı, çünkü, hem devlet, hem federal maden müfettişleri, bu durumu tekrar tekrar bildirmişlerdi.

Illinois eyaleti valisi Dwight Green de madende çalışma güvenliğinin olmadığını biliyordu.

Biliyordu çünkü 1946 yılı 9 Martında, Birleşmiş Maden işçileri Yerel Sendikası yetkililerinden bir mektup almıştı, mektup, madende çalışanların

isteği üzerine yazılmıştı, ve şöyle diyordu: "... Vali Green, canımızı kurtarmanız için size yalvarıyorum; lütfen, maden ve mineraller şubesinin, Centralia Kömür Şirketinin 5 numaralı ocağında yasaları uygulatmasını sağlayınız. ... Bunu, Kentucky ve Batı Virginia'da olduğu gibi bir patlama olmadan sağlayınız. ..."

Bir yıl sonra bu mektubu imzalayanlardan dört kişiden üçü öldü. Evet, valiye önlenmesi için yalvardıkları patlamada öldüler.

Patlamadan sonra, bir Devlet araştırma komisyonu, madeni denetlemekten sorumlu William H. Brown'a, ocağa niçin bir havalandırma donanımı konmadığını sordu.

Alınan karşılık, "Bunun, bizim madenimiz için ekonomik olmadığını düşünmüştük." idi.

Komite, "Yani masrafa katlanmak istemediğinizi mi söylemek istiyorsunuz?" diye sordu. Brown, "Evet, öyle." diye karşılık verdi.

Dolar ile hayat karsı karşıya geldiler dolar kazandı.

12. KAPİTALİZM ÖMRÜNÜ TÜKETMİŞTİR

Kapitalist sistem yalnız verimsiz, müsrif, akıldışı ve adaletsiz değil, aynı zamanda çöküntü halindedir.

Bunalım döneminde sistem öylesine çöker ki, toplum, kendi içindeki işçiler tarafından duyurulacağına, giyinip kuşanacağına ve barınacağına, sadakalarla, yardımlarla uydurma işlerle ve buna benzer yollarla, işsizleri doyurma, giydirme, barındırma yükünü yüklenir.

Sistemin üretimi tıkanıklığa uğratması, yalnız bunalım dönemlerinde olsaydı, kapitalizmin, üretici güçlerin gelişmesini sürekli değil, sadece geçici bir süre engellediği öne sürülebilirdi. Ama durum bu değildir. Harvard İşletmecilik Yüksek Okulu Profesörü Schlicter diyor ki: "Sanayiin tam kapasite ile üretim yapamaması yalnız depresyon zamanlarına özgü değildir. Bugünkü ekonomik düzenlemeler altında, teşebbüslerin çoğu, ödeme yapabilme durumlarını korumak için normal olarak üretimi sınırlamak zorundadırlar."

Savaşın çok büyük sayıda insan kaybına ve muazzam ekonomik zararlara yolaçmasına karşın, kapitalist ülkeler, gene de savaşa giden yol üzerinde yürümeye devam ediyorlar. Böyle olunca da sistemin sürekliliğinin tehlikeye girmesine, insan soyunun yokolması olasılığının bir gerçek olarak belirmesine

karşın, kapitalizm, bir savaş biter bitmez bir başkasının hazırlığına başlıyor.

Başka seçeneği yoktur. İçinde yuvarlandığı çelişkiler, onu barış zamanında üretim kapasitesini ya yanlış kullanmaya, ya da eksik kullanmaya sürüklüyor. Sadece savaş sırasında ya da savaşa hazırlık sırasında, bolluk üretebiliyor. Kendi *ölümüne yol açacak silahlan hazırlamadan kapitalizm yaşayamaz.*

Kapitalizm, değişmek için olgun hale gelmiştir.

Yeni sistem, "sipariş" edilemez. O da tıpkı kapitalizmin feodalizmden doğup gelişmesi gibi, eski sistemden doğmak zorundadır. Yeni toplumsal sistemin tohumlarını, kapitalist toplumun kendisinin gelişmesi içinde aramamız gerekir.

Çok ötelere bakmamıza gerek yok. Kapitalizm, üretimi, bireysel bir süreç olmaktan çıkartıp, kolektif bir sürece dönüştürdü. Eskiden malları, kendi dükkânlarında kendi araçları ile çalışan tek tek zanaatçılar yapardı. Bugün ise üretilen nesneler, dev fabrikalarda, karmaşık makinelerde, birarada çalışan binlerce isçi tarafından yapılmaktadır.

Gittikçe büyüyen fabrikalarda, her an artan insanların biraraya gelmesiyle üretim süreci durmadan toplumsallaşıyor.

Kapitalist toplumda, şeyler elbirliğiyle isletilir ve elbirliğiyle yapılır, ama bunlar, yapanların ortaklasa malı (mülkü) değildir. Makineyi kullananlar, onun sahibi olmadığı gibi, sahipleri de makineleri kullanmazlar.

Kapitalist toplumun temel çelişkisi de burada yatar: üretim, toplumsal olduğu, kolektif çaba ve emeğin bir sonucu olduğu halde; ürünün mülkiyeti, özel, bireyseldir. Toplumsal olarak üretilen ürünler, üretenlere ait olmayıp, üretim araçlarının sahiplerinin, kapitalistlerin malıdır.

Bunun çaresi ortadadır: üretimin toplumsallaştırılmasını, üretim araçları mülkiyetinin toplumsallaşması ile birleştirmek. Toplumsal üretim ile özel mülk edinme arasındaki çelişkiyi çözümlemenin yolu, kapitalist toplumsal üretim sürecinin gelişmesini mantıki sonucuna götürmek, yani toplumsal mülkiyete ulaşmaktır.

Bugün Birleşik Devletler'deki işyerlerinin çoğu, şirketler tarafından yürütülür ve bu şirketlerin sahiplerinin ortak olmalarına ve kârları kendilerinin almalarına karsın isletmeyi yönetme işi ücretli yöneticiler tarafından yerine getirilir. Bu şirketlerin sahiplerinin yönetim ve isletmeyle ilişkisi ya pek azdır ya da hiç yoktur. Mülkiyetin bir zamanlar bir işlevi vardı, şimdi asalaklık ediyor. Kapitalistlere bir sınıf olarak artık hiç gerek kalmadı. Bunlar toptan aya taşınsa, üretim bir dakika bile durmaz.

Üretim araçlarının özel mülkiyeti ve kâr dürtüsünün sonu geldi. Kapitalizm, yararlılığını tüketti.

Onun yerine yeni bir toplumsal düzen doğuyor: Sosyalizm.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

"DEĞİŞMEYİ SAVUNANLAR"

13. ÜTOPYACI SOSYALİSTLER

Sosyalizm, kapitalizmin tersine, üretim araçlarında özel mülkiyetin yerine ortak mülkiyetin, kâr için anarşik üretimin yerine kullanım için planlı üretimin bulunduğu bir sistemdir.

Sosyalizm fikri, yeni değildir. Kapitalist sistem, sanayi devriminin başlaması ve fabrika sisteminin gelişmesi ile daha yeni güçlenmeye başladığı zaman, verimsizliği, israfı,' akıldışı oluşu ve adaletsizliği, düşünen insanlar için apaçık ortadaydı.

Aşağı yukarı 1800 yılından başlayarak, İngiltere ile Fransa'da kapitalizmin kötülükleri, broşürler, kitaplar ve konuşmalarla halka anlatılmaya başlanmıştı. Böyle eleştiriler daha önceden, 16. yüzyılda ve bunu izleyen yüzyıllarda da vardı. Ne var ki, bu konuyu ilk ele alanlar, hiç bir zaman bir taraftar yaratamamış, yalıtlanmış düşünürlerdi. Artık durum değişmişti. İngiltere'de Robert Owen'a, Fransa'da Charles Fourier ile Comte Henri de Saint-Simon'a bir bakıma öncü sosyalistler denebilir. Çünkü bunların her birinin çevresinde, önemli ölçüde, bir hareket gelişmiştir. Bunların kitapları geniş ölçüde okunmuş, konuşmaları büyük dinleyici topluluklarını çekmiş ve bunların aracılığı ile sosyalizm fikri, Amerika gibi uzak ülkeler de dahil olmak üzere, başka yerlere de yayılmıştır.

Bunlar, toplumun o günkü durumunu suçlamakla, kötülemekle yetinmiyorlar, daha da ileri giderek, toplumun nasıl *olması* konusunda herbiri kendine göre, özenle düşünülmüş planlar üzerinde epeyce zaman ve çaba harcıyorlardı.

Herbiri, geleceğin ideal toplumunun, kendilerine göre görüntüsünü canlandıran ve en ufak ayrıntılara kadar inen bir manzarasını çizmiştir. Bunların kendilerine özgü ütopyaları, belirli ayrıntılarda, birbirine hiç benzememek ve farklı olmakla birlikte hepsinde ortak bir temel bulunmaktaydı.

Bunların ütopik tasarılarının hepsinde, en önemli ilk ilke, kapitalizmin ortadan kaldırılmasıydı. Bunlar kapitalist sistemde, yalnız kötülük

buluyorlardı. Bu sistem, müsrif, adaletsiz ve plansızdı. Oysa bunlar, verimli ve adaletli olan planlı bir toplum istiyorlardı. Kapitalizmde, çalışmayan bir azınlık, üretim araçlarına sahip olduğu için konfor ve lüks içinde yaşıyordu. Ütopyacılar, üretim araçlarının ortak mülkiyetinde güzel bir hayata giden yolu gördüler. Böylece hayalî toplumlarında, çalışan çoğunluğun üretim araçlarının sahipliği yoluyla konfor ve lüks içinde bir hayat sürmelerini düşündüler.

Bu sosyalizmdi - ve bu, ütopyacıları düşüydü.

Bu, Ütopyacılar için bir düş olarak kaldı, çünkü bunlar *nereye* gitmek istediklerini biliyor olmakla birlikte; buraya *nasıl gidileceği* konusundaki fikirleri pek bulanıktı. İdeal bir toplumun bir planım yapmanın, güçlüleri ya da zenginleri (ya da her ikisini) yeni düzenin doğruluğuna ve güzelliğine inandırarak çekmenin, bu düzenin küçük bir denemesini yapmanın, ve işin bundan ötesini, onu gerçekleştirecek olan bu uysal kimselerin sağduyusuna bırakmanın yeterli olacağına inanıyorlardı.

Ütopyacıların saflıkları şuradaydı ki, planlarını gerçekleştirmek için başvurdukları gruplar, çıkarları, düzeni değiştirmek şöyle dursun, onu olduğu gibi korumakta yatan gruplardı. İşçi sınıfının girişeceği politik ve ekonomik hareketleri kabul etmemekle, yeni topluma işçilerin sınıf olarak örgütlenmesi ile değil bütün insanların iyi niyeti ve anlayışlılığı ile ulaşılacağında diretmekle toplumdaki etkin güçler konusunda da aynı yanlış anlayışı gösteriyorlardı.

Hayalî örneklere göre, minyatür toplumsal deneylere girişmekle başarıya ulaşabilecekleri düşüncesi de, aynı derecede gerçek dışıydı.

O sırada bile, önceden görülebileceği gibi, "kapitalist sefaletin bulanık denizi ortasındaki mutluluk adaları" başarısızlığa uğramaya mahkûmdu, kapitalist sistem dünyanın geri kalan kısmı ile ilişkileri kesilmiş, küçük, yalıtılmış topluluklara bölünemezdi.

Ütopyacı sosyalistler, kapitalizmin yarattığı sert ve insafsız çevreye şiddetle tepki göstermiş insan severlerdi. Kapitalist sisteme karşı geçerli ve yerinde eleştiriler yöneltmişler, daha iyi bir dünyanın kurulması için planlar hazırlamışlardır. Bunlar yeni kutsal kitaplarını yayarlarken, soruna başka bir açıdan yaklaşan iki adam dünyaya geliyordu.

Bu iki kişinin adları Karl Marx ve Friedrich Engels'ti.

14. KARL MARX VE FRİEDRİCH ENGELS

Ütopyacıların sosyalizmi, adaletsizliğe karşı insanca bir duygu üzerine

kurulmuştu. Marx ve Engels'in sosyalizmi ise, insanın tarihî, ekonomik ve toplumsal gelişmesinin incelenmesi üzerine kurulmuştur.1

Karl Marx, hiç bir ütopya tasarlamamıştır. Geleceğin Toplumunun nasıl işleyeceği konusunda hemen hemen hiç bir şey yazmamıştır. Geçmişin Toplumunun, Bugünkü Toplum haline gelene kadar, nasıl doğduğu, geliştiği ve çürüdüğü konusuna büyük bir ilgi duymuştur. Bugünkü Topluma büyük bir ilgi duymasının nedeni ise, bundan, Geleceğin Toplumuna dönüşmeyi sağlayacak güçleri bulup çıkarmak içindi.

Ütopyacılardan farklı olarak Marx, Yarının ekonomik kurumları üzerinde zaman harcamamıştır. Zamanının hemen hemen hepsini, Bugünün ekonomik kurumlarının incelenmesine vermiştir.

Marx, kapitalist toplumda çarkları döndüren şeyin ne olduğunu bilmek istiyordu. En önemli kitabının başlığı, Kapi*tal* -Kapitalist Toplumun Eleştirel Bir Tahlili, ilgisinin ve dikkatinin hangi noktada toplandığını gösterir. O, kapitalist üretimin sistematik, zekice ve eleştirici bir tahlilini yapan ilk büyük toplumcu düşünürdür.

Ütopyacılar için sosyalizm, bir hayal ürünü, bu ya da su parlak zekânın bir buluşuydu. Marx, sosyalizmi bulutlar üzerinden yere indirdi, onun belirsiz bir umut olmayıp, insan soyunun tarihî gelişiminde bir sonraki adım, kapitalist toplumun evriminin zorunlu ve kaçınılmaz bir sonucu olduğunu gösterdi.

Marx, sosyalizmi, bir ütopya olmaktan çıkartıp, bilim haline getirdi. Yetkin bir toplumsal düzenin düşsel seması yerine, ayakları yerde bir toplumsal ilerleme teorisi getirmiştir; toplumun değiştirilmesi için, üst sınıfın merhametine, iyi niyetine ve anlayışına sığınmak yerine, işçi sınıfınınkendi kendisini kurtarmasına ve yeni düzenin mimarı olmasına bel bağlamıştır.

Marx'ın sosyalizmi -bilimsel sosyalizm-, ilk kez, yüz yirmi yıl kadar önce 1848 Şubatında, Engels ile birlikte kaleme alınan Komünist Manifesto'da. ifade edilmiştir. Öğretilerinin özünün yoğunlaştırıldığı, ilk baskısı sadece 23 sayfa tutan bu kitapçık, o zamandan beri yeryüzünün her köşesindeki sosyalist hareketin temel taşı olmuştur, incil dışında, yabancı dillere en çok çevrilen kitap haline gelmiştir. Dünyanın her yerinde, işçi sınıfi hareketinin güçlü esin kaynağı olması yönünden, hiç kuşkusuz, şimdiye kadar yazılan broşürlerin en etkilisidir.

Marx ile Engels, toplumun bu halde bulunmasının nedenleri,değişmesindeki

nedenler, hangi yönde gittiği konusundaki yoğun çalışmalarında, tarih boyunca akıp giden birleştirici bir öğenin varlığını buldular. Olaylar, birbirlerinden bağımsız değildi; tarih, karmakarışık olgular ve olaylar yığını gibi görünüyordu ama, aslında hiç de böyle değildi: tarih, bir keşmekeş değil ortaya çıkartılabilecek belli yasalara uyan bir bilimdi.

işte Karl Marx, insan toplumunun bu gelişme yasalarını bulmuştur. Onun, insanlığa yaptığı büyük katkı budur.

Her uygarlıkta ekonomi, politika, yasalar, din, eğitim birbirine bağlıdır; herbiri ötekine dayanır ve oluş nedeni ötekilerine bağlıdır. Bütün bu güçler içinde ekonomi en önemli-. sidir, temel etmendir. Yapının temel direği, üreticiler olarak insanlar arasında varolan ilişkidir. İnsanların yaşama biçimini, geçimlerini sağlama biçimleri, belirli bir toplumda, belirli bir anda hüküm süren üretim biçimi, belirler.

İnsanın düşünce biçimini, yaşama biçimi belirler. Marx'ın sözleriyle: "Maddî yaşamdaki üretim biçimi, yaşamın toplumsal, siyasal ve düşünsel sürecinin genel niteliğine egemendir. İnsanların varlıklarını belirleyen şey, bilinçleri değildir; tam tersine, onların bilinçlerini, toplumsal varlıkları belirler."

Hak, adalet, özgürlük ve benzeri kavramlar, yani her toplumda bulunan fikirler dizisi, o toplumun ulaştığı ekonomik gelişimin belirli aşamasına uygun düşer. Öyleyse, toplumsal ve politik devrimi oluşturan şey nedir? Acaba yalnızca insanların düşüncelerindeki bir değişmeden mi ibarettir? Hayır, çünkü bu fikirler, her şeyden önce ekonomideki değişikliğe . yani üretim ve değişim biçimindeki değişikliğe. bağlıdırlar.

İnsan doğaya egemen olma yolunda ilerler; malların üretimi ve değişimi için yeni ve daha iyi yöntemler bulunur, ya da icat edilir. Bu değişmelerin temelden ve geniş çapta olduğu zamanlar, toplumsal çatışmalar doğar. Eski üretim biçimi ile birlikte gelişen ilişkiler kemikleşmiştir. Eski topluca yaşama biçimi, yasada, politikada, dinde ve eğitimde sabitleşmiştir.

İktidarı elinde bulunduran sınıf, iktidarını korumak ister ve yeni üretim biçimi ile uyum halindeki sınıfla çatışır. Bunun sonucu devrimdir.

Tarihe bu şekilde yaklaşım, marksistlere göre, başka türlü kavranılamaz olan bir dünyayı anlamayı olanaklı kılar. Tarihsel olaylara, insanların hayatlarını kazanma biçimlerinden doğan sınıf ilişkileri açısından bakmakla, kavranamaz şeyler, ilk kez kavranır hale gelmiştir. Bu nedenle, Manifesto'da

yapılan tahliller, şu tümce ile baslar: "Şimdiye kadarki bütün toplumların tarihi, sınıf mücadeleleri tarihidir."

Sınıflararası mücadelede devletin yeri, rolü nedir? Devlet, egemen sınıfın yarattığı bir şeydir. O, mevcut sistemi korumak için kurulmuştur ve bu amaçla sürdürülmektedir.

Kapitalist toplumda, devletin rolü, Manifestomda şöyle açıklanmıştır: "Modern Devletin yönetimi, tüm burjuvazinin ortak işlerini yöneten bir komiteden başka bir şey değildir." Kapitalist toplumda devletin ilk görevi, kapitalist sınıfın işçi sınıfı üzerindeki egemenliğinin temelini teşkil eden üretim araçları üzerindeki özel mülkiyeti savunmaktır. Bundan şu sonuç çıkar ki, eğer işçi sınıfının amacı, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyeti ortadan kaldırmaksa egemen sınıfların devletini yıkmalı ve onun yerine kendi devletini koymalıdır. Ancak, egemen sınıfın devleti yerine bir işçi sınıfı devleti kurulmasıyladır ki işçi sınıfı iktidara gelebilir, devrim başarılı olabilir.

İlk bakışta bu, sadece, kapitalist sınıfın diktatörlüğünün yerini işçi sınıfı diktatörlüğünün alması gibi görünebilir, işçi sınıfı devriminin ereği bu mudur? Yani işçileri, daha önce uyrukları oldukları sınıf üzerinde egemen kılmak mıdır?

Hayır. Proletarya diktatörlüğü, toplumu, sınıflara bölen koşullara son vererek, sınıf egemenliğini büsbütün ortadan kaldırma sürecinde sadece gerekli ilk adımdır. Sosyalizmin amacı, bir sınıfın egemenliği yerine bir başka sınıfın egemenliğini koymak değil, bütün sınıfların büsbütün ortadan kaldırılmasıdır. Sosyalizmin amacı, her türlü sömürüye son veren sınıfsız bir toplum kurmaktır. **Manifesto'daki** sözlerle: "Sınıflarıyla ve sınıf karşılıklarıyla birlikte eski burjuva toplumun yerini, kişinin özgür gelişiminin, herkesin özgür gelişiminin koşulu olduğu bir birlik alacaktır."

Marx, her zaman ve her yerde, şu noktayı belirtmiştir: eski sınıflı toplumdan yeni sınıfsız düzene geçişi, işçi sınıfı, proletarya başaracaktır. Marx, sosyalizmi kurmada, proletaryaya etkin unsur gözüyle bakmıştır; çünkü o, yani nüfusun çoğunluğu, kapitalizmin çelişkilerinden en çok ıstırap çekendir, çünkü durumunu düzeltebilmesi için de başka çıkar yolu yoktur.

İçinde yaşadıkları korkunç koşullar, işçileri, biraraya gelmeye, örgütlenmeye ve çıkarları uğruna mücadele etmek için sendikalar kurmaya zorladı. Gene de sendikaların kurulması öyle hemen bir gecede olup bitmedi. Sınıf olarak çıkar birliği duygusunun gelişmesi, uzun zaman aldı; bu noktaya

gelinceye kadar da ulus ölçüsünde güçlü örgütler kurulması olanaksızdı.

Sanayi devrimi ve fabrika sistemi ile kapitalizmin büyüyüp gelişmesi, sendikacılığın dev adımlarla ilerlemesini sağladı. Bunun böyle olmasının nedeni, sanayi devrimi ile birlikte işçilerin kentlerde yoğunlaşması, ulusal ölçüde bir örgütlenme için büyük önemi olan taşıma, ulaştırma ve haberleşme alanlarındaki ilerlemeleri ve bir işçi hareketini gerekli kılan koşulları birlikte getirmesidir. Böylece, isçi sınıfı örgütlenmesi, sınıfı, sınıf duygusunu ve işbirliği ile haberleşmenin fizikî araçlarını yaratan kapitalist gelişme ile birlikte büyümüştür.

Öyleyse proletarya, kapitalizmle doğuyor ve onunla birlikte gelişiyor. Nihayet, kapitalizm, işlemez hale geldiği, çözemediği çelişkiler içine yuvarlandığı, "toplumun bu burjuvazinin egemenliği altında artık yaşayamaz, bir başka deyişle onun varlığı toplumla artık bağdaşamaz" duruma geldiği anda, kısacası, kapitalizm mezara girmeye hazır olduğu zaman, onu gömecek olan proletaryadır.

Marx, başkalarına, neyin yapılmasını, niçin yapılmasını anlatmakla yetinen bir koltuk devrimcisi değildi. Hayır, o, felsefesini yaşayan bir insandı. Felsefesi yalnız dünyanın bir açıklaması olmayıp, dünyayı değiştirmenin bir aracı da olduğu için, içten bir devrimci olarak mücadelenin dışında kalmayıp, onun savaşkan bir parçası olmak zorundaydı. Öyle de oldu.

Proletaryanın, kapitalizmin kaldırılması aracı olduğu inancı ile, çalışmalarından ayırabildiği bütün zamanını, işçi sınıfının ekonomik ve politik mücadelesi için eğitilmesine ve örgütlenmesine verdi. 28 Eylül 1864'te Londra'da kurulan Uluslararası işçiler Derneğinin (Birincisi Enternasyonalin) en faal ve etkili üyesiydi. Kuruluşundan iki ay sonra Marx, Alman arkadaşı Dr. Kugelmann'a şöyle yazıyordu: "Dernek, daha doğrusu Komite önemlidir, çünkü Londra İşçi Sendikalarının başkanları Komitededir. ... Paris isçi liderleri de birliğe bağlıdır."

İşçi sendikaları, o zamanlar birçok insana, bugün de olduğu gibi, işçinin günlük hayatını azar azar iyileştirecek örgütlerden ibaret gibi görünen sendikalar Marx ve Engels için daha derin bir anlam taşıyordu: "işçi sınıfının, bir sınıf olarak sendikalar yoluyla kurduğu örgüt ... proletaryanın gerçek sınıf örgütüdür ve sermaye ile günlük mücadelesini bunlar aracılığı ile verdiği gibi, bunların içinde kendi kendini eğitir. ..."

Kendisini ne için eğitir? Daha yüksek ücret, daha az çalışma saati, daha iyi çalışma koşulları için mi? Evet kuşkusuz. Ama daha önemlisi, üretim araçları

üzerindeki özel mülkiyetin kaldırılarak işçi sınıfının tam kurtuluşu amacı ile mücadele için de.

Marx, bu noktayı, 1865 Haziranında, Enternasyonalin Genel Konseyinde yaptığı bir konuşmada özellikle belirtmiştir. Sendikaların mücadeleyi sürdürmeleri halinde, "kurtuluşlarından umut kesilen sefiller sürüsü ile aynı düzeye düşeceğini" gösterdikten sonra, bunu da aşan amaçları olması zorunluluğunu şu sözleri ile açıklamaya devam etmiştir: "Aynı zamanda ve ücret sisteminin birlikte getirdiği genel kölelikten tamamen ayrı olarak, isçi sınıfı, bu günlük mücadelenin sonuçlarını gözünde büyütmemelidir. Sonuçları doğuran nedenlere karşı değil, sonuçlara karşı mücadele ettiklerini, aşağı doğru hareketi geciktirmemekle birlikte bunun yönünü değiştirmediklerini, yatıştırıcı ilaçlar kullandıklarını, ama hastalığı tedavi etmediklerini hatırdan çıkarmamalıdırlar. Bu nedenle, sermayenin bitip tükenmez saldırıları ile piyasa değişikliklerinden doğan bu kaçınılmaz gerilla savaşlarına kendilerini büsbütün kaptırmamaları gerekir. Yürürlükteki sistemin, kendilerini ezen bütün sefaletlerle birlikte, toplumun ekonomik yapısının yeniden kurulması için gerekli *maddi koşullar* ile toplumsal biçimleri de meydana getirdiğini anlamalıdırlar. Tutucuların parolası olan, 'Adil bir işgünü için âdil bir ücret' yerine bayraklarına şu devrimci parolayı yazmalıdırlar: 'Ücret sisteminin kaldırılması!"

Marx, su temel öğretisini daima ve her yerde tekrarlamıştır: toplumun ekonomik, politik ve toplumsal yapısında temelden bir değişiklik yapılması tek çıkar yoldur, ve bu, ancak işçi sınıfının yapacağı bir devrimle gerçekleşebilir.

Bu genellikle sanıldığı gibi, devrime o kadar inanan Marx'ın, her yerde ve her zaman devrim istediği anlamına gelir mi? Asla. Marx, gelişigüzel devrime karşıydı. Marx, Enternasyonalde, ilke olarak devrim isteyenlere, devrim yapmış olmak için devrim yapılmasını isteyenlere şiddetle karşı çıkmıştır. Marx'ın düşüncesinin özü, devrimin başarılı olması için tam zamanında yapılmasıdır; ekonomik gelişim, değişmek için olgunlaşmadan, toplum, değiştirilemez.

Sosyalizme dönüşmenin temeli, kapitalist toplum içinde bulunan ve onun çöküşünü hazırlayan derin çelişkilerde yatar; üretimin toplumsallaşması ile eski > düzenin rahminde yeni düzenin tohumlarının yaratılmasında yatar; değişikliği gerçekleştirmek için gerekli devrimci eylemi yürüten işçi sınıfının sınıf bilinci ile örgütlenme derecesinin artışında yatar.

Marx, kapitalist sistemi, insanlığın gelişim tarihinin bir parçası olarak

görmüştür. Bu ne kalıcı ne de değiştirilemez bir sistemdir. Tersine, kapitalizm, esas olarak geçici bir toplumsal sistemdir ve bütün diğer toplum biçimleri gibi bir önceki sistemden doğmuş ve gelişmiştir; zamanı gelince çökecek ve yerini başka bir sistem alacaktır. Marx'a göre hiç bir toplum durağan değildir, hepsi de devamlı bir akış ve değişme içindedir. Ona göre yapılacak iş, kapitalist toplumda değişmeyi meydana getiren şeyi bulmak, kapitalizmin ''hareket yasasını" keşfetmektir. Kapitalizmi açıklamak çabası ile ise girişmiş ve bunu, öteki iktisatçıların yaptıkları gibi, kapitalizmi mazur gösterme çabası ile değil, gelecekte daha iyi bir toplum yaratacak güçler için bir eylem kılavuzunun, ana çizgilerini ortaya koymakla sonuçlandırmıştır.

Sosyalistler, Marx'ın çizdiği kapitalist toplum tablosunun sağlam ve marksist olmayan iktisatçıların çizdiklerinden gerçeğe daha yakın olduğu kanısındadırlar. Bu konuda Harvard Üniversitesinden Profesör Leontief, kendisi marksist olmamakla birlikte, birkaç yıl önce, Amerikan İktisat Derneği üyelerine şunları söylemiştir: "Kârın, ücretin, kapitalist girişimlerin aslında neler olduklarını öğrenmek isteyen bir kimsenin Kapital'in üç cildinden ilk elden edineceği bilgi, Amerikan Sayım ve İstatistik dergisinin birbirini izleyen on sayısında ya da çağdaş ekonomik kurumlar üzerine yazılmış bir düzine ders kitabında bulacağını sandığı bilgiden daha gerçekçi ve daha uygun olacaktır..."

Aynı makalesinde Profesör Leontief, Marx'm yaptığı ve o zamandan beri gerçekleşen bir çok tahmin için şu övücü Sözleri söylüyor: "olanlar gerçekten etkileyicidir; gittikçe artan servet yoğunlaşması, küçük ve orta girişimlerin hızla tasfiyesi, rekabetin gitgide sınırlanışı, sabit sermayenin durmadan artan bir önem kazanması ile birlikte, devamlı teknik gelişme ve nihayet birbirini izleyen ve genişleyen ekonomik çevrimler . modern iktisat teorisinin bütün inceliklerine karşın karşısına pek bir şey çıkaramayacağı aşılamaz bir tahminler dizisi."

Şurası da ilginçtir ki, Harvardlı Profesörün iktisatçı meslektaşlarına Karl Marx'tan öğrenebilecekleri pek çok şey bulunduğunu söylemeyi gerekli gördüğü sıralarda, başka bir seçkin bilim adamı, tarih alanında, meslektaşlarına benzer tavsiyelerde bulunuyordu. American Historical Review'm 1935 Ekim sayısında, Amerika'nın en seçkin tarihçilerinden birisi olan müteveffa Charles Beard şöyle yazıyordu: Marx'i sadece bir devrimci ya da ateşli bir partizan olarak görmek eğiliminde olanlara, onun bundan daha öte bir kişi olduğunu hatırlatmak yerinde olabilir. Bir Alman üniversitesinde felsefe doktoru olmuş, bilim adamı özelliklerini taşıyan bir insandı. Yunan ve

Latin kültürü araştırıcısı idi. Anadili Almancadan başka, Yunanca, Latince, Fransızca, İngilizce, İtalyanca ve Rusça okurdu. Çağdaş tarih ve ekonomi bilimleri alanında yazdıkları, geniş çevrelerce okunmuştur. Bu nedenle, Marx'ın kişisel görüşlerinden ne kadar hoşlanmazsak hoşlanmayalım, geniş ve derin bilgisini, korkusuz ve insanlığa adanmış hayatını yadsıyamayız. Tarih yazan herhangi bir kimsenin yaptığı gibi, tarihi yalnız yorumlamakla kalmamış, tarihin yapılmasına yardım etmiştir. Herhalde bildiği bir şey vardı."

Dünyanın hemen hemen her ülkesinde toplumsal ve ekonomik adaleti gerçekleştirmeye çalışan işçi sınıfı hareketi, onun bildiği bir şey olduğunu hissetmektedir.

Kurtuluş ve bağımsızlık mücadelelerini onun öğretilerine dayandıran Asya ve Afrika'nın sömürge halkları, onun bildiği bir şey olduğu düşüncesindedir.

Kâr peşinde koşan anarşik üretim yerine kullanım amacıyla planlı üretimi koyma çabasında olan Doğu Avrupa ülkeleri, onun bildiği bir şey olduğuna inanmaktadır.

Sallanan iktidar koltuklarında kalabilmek için umutsuzca çırpınan kapitalist ülkelerin mutlu azınlığı, onun bir bildiği olması korkusuyla titremektedirler.

Sosyalizmin sınıf ayrımını sona erdireceğini ve insanın ekonomiyi bilinçli olarak herkesin refahına yöneltebileceğini uygulama ile gösteren ve yeryüzünün altıda-birini kaplayan bir ülkenin halkı, onun bir bildiği olduğundan emindir..

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SOSYALİZM

15. SOSYALİST PLANLI EKONOMİ

Şimdi sosyalizmin tahliline gelmiş bulunuyoruz. Şunu başlangıçta açıkça belirtmek gerekir ki, sosyalizme inananlar, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin kamu mülkiyetine geçmesi ile insanın tüm sorunlarının çözümleneceğini iddia etmiyorlar. Sosyalizm, ne şeytanları meleğe dönüştürecek, ne de cenneti yeryüzüne indirecektir. İddia edilen şeyler, sosyalizmin, kapitalizmin belli başlı kötülüklerine çare bulacağı,sömürüyü, sefaleti, güvensizliği, savaşı ortadan kaldıracağı ve insanlar için daha büyük bir refah ve mutluluğun kapılarını açacağıdır.

Sosyalizm kapitalizmin yırtıklarının yamanarak düzeltilmesi değildir. Sosyalizm, devrimci bir değişme, toplumun büsbütün farklı bir çizgide yeniden kurulması demektir.

Bireysel kâr için bireysel caba yerine, kolektif yarar için kolektif çaba olacaktır.

Kumaş, para kazanmak için değil, insanlara giysi sağlamak için yapılacaktır; bütün öteki mallar da öyle.

İnsanın insan üzerindeki gücü azalacak, insanın doğa üzerindeki gücü artacaktır. Bolluk yaratına gücü, kâr yapma düşüncesiyle kısılacağı yerde, herkese bol mal sağlamak için son sınırına kadar kullanılacaktır.

Kullanım için yapılacak planlı üretimin, herkese, her zaman iş sağlayacağının bilinmesi ile insanların içindeki ekonomik depresyon, işsizlik, yoksulluk ve güvensizlik duygusu kaybolacak, bunun yerini beşikten mezara kadar ekonomik güvenlik duygusu alacaktır.

Başarının ölçüsü, servetin miktarı ile değil de insanlarla giriştiğimiz işbirliğinin büyüklüğü ile ölçüldüğü zaman, altının egemenliğinin yerini altın yönetim alacaktır.

Kâr peşinde koşanların, mal "fazla"sını satabilecek ve sermaye "fazla"sını yatırabilecek dış pazar avcılığından doğan emperyalist savaşlar son bulacaktır; çünkü artık ne mal ne de sermaye "fazla"sı olacak, ne de gözünü kâr hırsı

bürümüş sermayeciler.

Üretim araçları özel ellerde olmadığı için toplum, artık, işverenler ve işçiler diye sınıflara bölünmeyecektir. Bir insan bir başkasını sömürecek durumda olmayacak, B'nin emeğinden A kâr sağlayamayacaktır.

Kısacası, sosyalizmin özü gereği, ülke bir avuç insanınmalı olmaktan ve bunlar tarafından kendi çıkarları için kötü yönetilmekten kurtulacak, bütün halkın malı olacak ve halk yararına, halk tarafından yönetilecektir.

Şimdiye kadar sosyalizmin özünün ancak bir yanını, ülkenin "halkın malı" oluşunu, yani üretim araçlarının kamunun mülkiyetinde bulunmasını ele aldık. Şimdi tanımın ikinci kısmına gelmiş oluyoruz - "halk yararına, halk tarafından yönetilme" kısmına. Bu nasıl başarılacaktır?

Bu sorunun karşılığı, merkezî planlamadır. Üretim araçlarının kamu mülkiyetinde olması, sosyalizmin nasıl bir temel özelliği ise, merkezî planlama da öyledir.

Bütün ulus için merkezî planlamanın güç bir iş olduğu besbellidir. Bu, o denli güç bir iştir ki, kapitalist ülkelerdeki pek çok kimse .özellikle üretim araçlarını ellerinde bulunduranlar ve bu nedenle de kapitalizmi mümkün olan düzenlerin en iyisi sayanlar. bu merkezî planlamanın yürüyemeyeceğinden emindirler. Örneğin Ulusal İmalâtçılar Derneği bu nokta üzerinde, tekrar tekrar durur. Birkaç yıl önce yapılan "Amerikan Sanayi Platformundaki bu konu ile ilgili apaçık ve dolaysız tümcelerden birisi şöyledir: "Bir avuç insan, bütün halkın faaliyetlerini başarılı bir biçimde planlamak, yönetmek ve hızlandırmak için gerekli bilgiye, görüş gücüne ve kavrayışa sahip olamaz."

Bu iddia, eğer doğru ise, sosyalizm bakımından son derece önemlidir. Çünkü sosyalist ekonomi, planlı ekonomi olmak *zorundadır,* ve eğer planlama olanaksız ise sosyalizm de olanaksız demektir.

Merkezî planlama mümkün müdür? 1928 yılında öyle bir şey oldu ki, planlama sorunu, bir tahmin işi olmaktan çıktı ve ayağı yerde bir konu halini aldı. 1928 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ilk Beş Yıllık Planı yaptı. Bu tamamlanınca İkinci Beş Yıllık Plan, onun ardından da Üçüncü Beş Yıllık Plan yapıldı ve uygulandı. Ve bu böylece sürüp gidecek. (Ve bu SSCB sosyalist bir ülke olduğu sürece sonsuza dek sürüp gidecek, çünkü gördüğümüz gibi sosyalist bir devletin mutlaka bir planı olması gerekir.)

Artık, bir ulus için merkezî bir planlamanın mümkün olup olmadığını düşünmemize gerek kalmadı. Şimdi bunu biliyoruz. Sovyetler Birliği bunu

denedi. Oluyor. Mümkündür.

Bir kimse, Sovyet yaşamının şu ya da bu özelliği üzerinde ne düşünürse düşünsün, Sovyetler Birliği'nin ister hayranı olsun isterse düşmanı, sunu kabul etmek zorundadır ki .çünkü en amansız düşmanları bile bunu kabul ediyor., bu ülke planlı bir ekonomiye sahiptir. Bu nedenle, sosyalist bir ülkede planlı ekonominin nasıl işlendiğini anlamak için, SSCB modelini incelememiz gerekir.

Bir plan neyi kapsar? Sen, ben ya da herhangi bir kimse plan yapacaksak, onun iki kısmı olduğunu bilmemiz gerekir: *ne için ve nasıl,*yani amaç ve yöntem kısımları. Amaç planımızın bir kısmı, ona ulaşma yolu öteki kısmıdır.

Bu, sosyalist planlama için de böyledir. Onun da bir amacı ve bir yöntemi vardır. Müteveffa Sidney ve Beatrice Webb (Sovyet Komünizmi: Yeni Bir Uygarlık mı? adım taşıyan incelemeleri otuz yıl kadar önce yayınlanmış olmakla birlikte toplumsal bilimlerde bilimsel çalışmanın ilk görkemli anıtlarından birisi gibi hâlâ ayakta durmaktadır), sosyalist planlamanın amacı ile kapitalist ülkelerde ulaşılmaya çalışılan hedef arasındaki temel ayrılığı şöyle anlatıyorlar: "Kapitalist bir toplumda, en büyük teşebbüslerin bile amacı, sahiplerine ya da ortaklarına maddî kâr ve kazanç sağlamaktır. ... SSCB'nde, proletarya diktatörlüğü ile yönetilen bu ülkede, planlanacak amaç büsbütün başkadır. Kâr sağlayacak ne malsahibi vardır, ne de ortak. Maddî kâr ve kazanç düşüncesi diye bir şey yoktur. Hedef alınan tek amaç, uzun vadede, bütün toplumun azamî refahı ve güvenliğidir."

Sosyalist ekonomide planlamanın amacı için bu sözler yeter. Genel amacın kâr değil, halkın gereksinmeleri olduğu gerçeğini yukarda görmüş bulunuyoruz. Burada asıl konumuz, *ne için* değil nasıl sorunu, yani amaç değil, bu amaca ulaşmanın yöntemi olacaktır. Bilmek istediğimiz şey, istenilen hedefe ulaşmak için hangi politikaların uygulanması gerektiğidir.

Gereksinmeler sınırsız, ama bu gereksinmeleri karşılayabilecek üretken kaynaklar sınırlıdır. Bunun için benimsenen ek politikalar, Sovyet plancılarının ne yapmak istediklerine değil, nelerin yapılmasının mümkün olduğuna dayanmalıdır. Bu olanak da, ancak, ülkenin üretken kaynaklarının tam ve doğru bir tablosunun elde edilmesi ile saptanabilir.

Bu, Devlet Planlama Komisyonunun (Gosplan) işidir.

Bu komisyonun ilk görevi, SSCB'ndeki her şey konusunda kimin, neyi, nerede, ve nasıl yaptığını bulmaktır. Ülkenin doğal kaynakları nedir? Elde ne

kadar işçi vardır? Kaç fabrika, maden ocağı, iş yeri, çiftlik vardır ve bunlar nerelerdedir? Geçen yıl ne üretmişlerdir? Ek malzeme, ve isçi verilirse, ne üretebilirler? Daha fazla demiryoluna ve limana gerek var mıdır? Bunlar nerelerde yapılmalıdır? Eldeki olanaklar nelerdir? Nelere gereksinme vardır?

Dağlar kadar olgular, rakamlar, istatistikler.

SSCB'nin geniş toprakları üzerindeki her kurumdan, her fabrikadan, çiftlikten, imalâthaneden, madenden, hastaneden, okuldan, araştırma enstitüsünden, sendikadan, kooperatiften, tiyatro topluluğundan bu uçsuz bucaksız alanın en uç köselerinden şu sorulara karşılıklar gelir: Geçen yıl ne yaptınız? Bu yıl ne yapıyorsunuz? Önümüzdeki yıl ne yapmayı umuyorsunuz? Ne gibi yardıma ihtiyacınız var? Siz ne yardımda bulunabilirsiniz? Ve yüzlerce başka soru.

Bütün bu bilgiler Gosplan'ın bürolarına akar ve orada uzmanlarca toplanır, düzene sokulur, yoğrulur. "Halen Sovyetler Birliği'nde, Gosplan'ın bütün personeli iki bin kadar istatistik uzmanı ile çeşitli bilim dallarındaki teknisyenlerden oluşmuştur. Bir bu kadar da büro görevlisi memur vardır. Bu haliyle Gosplan, dünyada hiç kuşkusuz en iyi donatılmış ve en geniş daimî istatistik araştırma merkezidir."

Bu uzmanlar, toplanan bilgilerin ayıklanma, düzenlenme ve denetlenme işini bitirince, Mevcut Durumun bir tablosunu elde ederler. Ama, bu, görevin ancak bir kısmıdır. Şimdi de düşüncelerini Durum Ne Olabilir sorusuna yöneltirler. Bu noktada, planlamacıların, hükümetin başlarıyla biraraya gelmeleri gerekir. "Devlet Planlama Komisyonunun vardığı sonuçlar ile hazırladığı projelerin, hükümetin onayından geçmesi gerekir. Planlama işlevi, önderlik işlevinden ayrılmıştır, ve önderlik planlamaya bağımlı değildir."

Planlama, elbetteki, planla uygulanacak politik kararların zorunluluğunu ortadan kaldırmaz. Politika, hükümet tarafından saptanır, plancıların görevi ise, topladıkları bilgilere ve verilere dayanarak, bu politikayı en etkin biçimde uygulayacak yolu bulmaktır. Gosplan ile yöneticiler arasındaki tartışmalar sonucu, ilk Plan Taslağı ortaya çıkar.

Bu, sadece ilk taslaktır. Henüz plan değildir. Çünkü, sosyalist planlı ekonomide, Beyin Kurulunun hazırladığı plan, kendi başına yeterli değildir. Bunun, bütün halka sunulması gerekir. Bu, ikinci adımdır. "Görüşlerini ve yorumlarını bildirmeleri için, Ağır Sanayi, Hafif Sanayi, Ticaret, Ulaştırma, Dış Ticaret ve bunun gibi Halk Komiserlikleri ve ulusal ekonomi ile ilişkili merkezî organlara, 'kontrol rakamları' sunulur. Her merkezî yetke kendisine ait

planın çeşitli bölümlerini yetke bakımından bir alt organa gönderir ve böylece planın ilgili bölümleri tek bir fabrikaya ya da çiftliğe kadar inmiş olur. Her aşamada, ’kontrol rakamları’, çok sıkı bir incelemeden geçer. Plan, Devlet Planlama Komisyonundan başladığı yolculuğun son durağı olan fabrika ya da kolektif çiftliğe ulaşınca bütün işçiler ve köylüler inceleme ve plan konusunda tartışmaya katılır, öneri ve tavsiyelerde bulunurlar. Bundan sonra, ’kontrol rakamları’, aynı yoldan geçerek, değiştirilmiş ya da eklenmiş biçimi ile Devlet Planlama Komisyonuna döner."

Fabrikada işçiler, çiftlikte köylüler, planın iyi yanları ve kusurları konusunda düşüncelerini söylerler. Bu durum, Sovyet halkının haklı olarak gurur duyduğu bir durumdur. Çoğu zaman bu işçiler ve köylüler, kendi çalışma yerlerine ait rakamları kabul etmezler. Kendilerinden beklenen üretimi artırabileceklerini göstermek için çoğu zaman, kendi rakamlarını kapsayan bir karşı-plan sunarlar. Her yerde milyonlarca vatandaşın katıldığı bu geçici plan tartışmalarına ve görüşmelerine, Sovyet halkı, gerçek bir demokrasi gözüyle bakar. Yapılacak işin, erişilecek hedefin planı, tepeden inme değildir. Bunda işçilerin ve köylülerin de söz hakkı vardır. Bunun sonucu ne olur? Usta bir gözlemci bu soruya su karş ılığı veriyor: "Nereye giderseniz gidiniz, hiç değilse SSCB’nin benim gördüğüm yerlerinde, şunu gururla söyleyen işçilere raslarsınız: ’Bu bizim fabrikamız, bu bizim hastanemiz, bu bizim dinlenme evimiz/ Bütün bu sözkonusu olan şeylerin birey olarak mülkiyetinin kendilerine ait olduğunu kastetmiyorlar, ama hepsi de, onların yararı için çalışmakta ve üretmektedir. Ve onlar, bunu bildikleri gibi, bunların başarılı olmalarında kendilerinin de bir sorumlulukları olduğunu biliyorlar..

Planın hazırlanmasında üçüncü aşama, gelen rakamların son olarak incelenmesidir. Gosplan ile hükümet yetkilileri, tavsiyeler ile düzeltmeleri incelerler, gerekli değişiklikleri yaparlar ve plan artık hazırdır. Son biçimi ile tekrar ülkenin dört bir yanındaki işçilerle köylülere gönderilir ve tüm ulus, bütün gücünü, görevin tamamlanmasına yöneltir. Kolektif yarar için kolektif eylem bir gerçek haline gelir.

Sosyalizmde, üretim araçlarının kamu mülkiyeti ve merkezî planlama yolu ile insanlar, kendi kaderlerini ellerinde bulundururlar; insan ekonomik güçlerin efendisidir. Üretim ile tüketim, şu soruları soran bir plana dayanır: Elimizde neyimiz var? Nelere gereksinmemiz var?Gereksinmelerimizi karşılayabilmek için elimizdekiler ile neler yapabiliriz?Böyle bir plan ile, çalışmak isteyen herkese yararlı bir iş sağlamak mümkün olur ve iş bulma hakkı güvence altına

alınır. Sovyetler Birliği Anayasasının 118. maddesi şöyle der: "SSCB yurttaşları çalışma hakkına sahiptirler, yani çakışma ve yaptıkları işin nicelik ve niteliğine göre uygun bir ücret alma hakkı her vatandaş için güvence altına alınmıştır..

"Çalışma hakkı, ulusal ekonominin sosyalist örgütlenmesi ile, Sovyet toplumunun üretken güçlerinin devamlı büyümesiyle, ekonomik bunalım olasılığının dıştalanmasıyla ve işsizliğe son verilmesiyle güvence altına alınmıştır..

1929 ekonomik bunalımına, çoğu zaman, bir dünya ekonomik bunalımı denir. Oysa öyle değildir. Üretimin felce uğraması ve onunla birlikte gelen işsizlik ve halk kitlelerinin sefaleti, dünyanın her tarafına bulaşıcı bir hastalık gibi yayıldı ama bir ülke hariç. Bu bunalım Sovyetler Birliği'nin sınırlarına çarptı ve geri döndü.

Sovyet halkı sosyalist planlı ekonominin ördüğü setlerin var. kasında güvenlik içindeydi.

Merkezî planlama, sosyalizmin belirgin bir özelliğidir. Planlamanın nasıl işlediğini anlamak için zorunlu olarak SSCB modelini inceledik, çünkü SSCB, şu anda dünyada tek sosyalist ülkedir.2

Ancak, başka bir ülkede sosyalizmin, Sovyetler Birliği'ndekinin aynısı olması zorunluluğu gibi bir yanılgıya düşmemeliyiz. Olmayabilir de. Örneğin sosyalist bir Amerika Birleşik Devletleri'nde, ağır sanayiin hızla kurulması gibi bir zorunlulukla karşılaşmayacağız, çünkü, bu kolda, dünyada en büyük ve en iyi sanayi zaten bizde var. Bizim ilk görevimiz,Sovyetler Birliği'nin tersine tüketim mallarının üretimine ağırlık vermek olacaktır.

Öteki ülkeler için de aynı şey geçerli. Doğal kaynaklar farklı, iklim farklı, halkın sevdiği ve sevmediği şeyler farklı, sağlık, eğitim ve kültür düzeyleri farklı, özgürlük ve siyasal haklar anlayışı farklı, tarih ve gelenekler farklıdır. Sovyetler Birliği'ni kendi gereksinmelerine en iyi uyan bir sosyalizmi geliştirmeye yönelten özel koşullar, başka ülkelerde aynı olmayabilir. Yani bunların, sosyalizmi uygulama biçimi başka türlü olabilir.

Ancak, ana çizgiler, sosyalizmi benimseyen bütün ülkeler için aynı olacaktır. Hepsinde de üretim araçları kamu mülkiyetinde olacak ve merkezî bir planlama bulunacaktır.

16. SOSYALİZM ÜZERİNE SORULAR

EKONOMİK SİSTEMİMİZ KAPİTALİSTLER OLMAKSIZIN İŞLEYEBİLİR Mİ?

Bu sorudaki kapitalistler sözcüğünü değiştiriniz, tarihin her döneminde sorulmuş beylik bir soruyu görürsünüz. Dört yüz yıl önce Avrupa'da soru şöyleydi: ekonomik sistemimiz feodal beyler olmaksızın işleyebilir mi? Yüz yıl önce Amerika'da soru şöyleydi: ekonomik sistemimiz köle sahipleri olmaksızın isleyebilir mi?

Toplum, feodal beyler ve köle sahipleri olmaksızın da pekâlâ yaşayabileceğini nasıl gördüyse, kapitalistler olmadan da yasayabileceğini görecektir.

Kapitalistler ile, bunların sermaye olarak sahip oldukları üretim araçları arasında bir ayrım yapmak gerekir. Toplum, hiç kuskusuz, bu üretim araçları, yani toprak, madenler, hammaddeler, makineler ve fabrikalar olmadan edemez. Bunlar gereklidirler. Robert Blatchford, Merrie Englandadlı tanınmış yapıtında bu ayrımı şöyle belirtir:

'Sermaye olmaksızın çalışamayacağımızı söylemek, tırpan olmaksızın çayır biçemeyeceğimizi söylemek kadar doğrudur. Oysa, kapitalist olmadan çalışamayacağımızı söylemek, bütün tırpanlar tek bir adama ait olmadan çayır biçemeyeceğimizi söylemek kadar saçmadır. Bundan da öte, bütün tırpanlar tek bir kişiye ait olmadan ve bu adam, ürünün üçte-birini, tırpanlarını ödünç verdiği için almadan, çayır biçemeyeceğimizi söylemek kadar saçmadır."

Kapitalist, zorunlu yönetim işlevini yürüttüğü, gelirini hakettiği sürece toplum için gerekli bir kimseydi, oysa şimdi tutulmuş yöneticiler işi yürütürken kendisi sadece hisse senetlerine ve tahvillere sahip olduğu için Ve haketmediği bir gelir sağladığı için gerekli değildir.

Bir zamanlar yararlı olan mülkiyet, artık asalaktır. Ekonomik sistemimizin, asalaklar olmadan işleyebileceğini - hatta öncekinden daha da iyi işleyeceğini- kim yadsıyabilir?

İşin aslı aranırsa, bugün biz, toplumun, kapitalistler olmadan işleyebileceği noktaya değil, işlemek zorunda olduğu noktaya gelmiş bulunuyoruz, çünkü bunların, üretim araçlarına sahip olmaları nedeniyle ellerinde bulundurdukları güç, işsizliğe, güvensizliğe ve savaşa yol açacak biçimde kullanılıyor,

İNSANLAR KÂR TEŞVİKİ OLMADAN DA ÇALIŞIRLAR MI?

Bu soruya verilecek en iyi karşılık, kapitalist toplumda, bugün bile pek çok kimsenin kâr teşviki olmadan çalıştığıdır. Bir çelik fabrikasında, bir dokuma fabrikasında ya da bir kömür madeninde çalışan bir işçiye, emeğine karşılık ne kadar kâr elde ettiğini sorunuz. Size çok yerinde olarak böyle bir kâr elde etmediğini söyleyecektir. Bu kârlar, fabrika ya da maden ocağı sahibine gitmektedir. Öyleyse işçi niçin çalışıyor? İşçiyi teşvik eden, "kâr. değilse nedir? Kapitalist toplumda insanların çoğu, çalışmak zorunda oldukları için çalışır. Çalışmazlarsa karınlarını doyuramazlar. Bu, bu kadar basittir. Bunlar, kâr elde etmek için değil kendileri ile ailelerini doyurmak, giydirmek ve barındırmak için gerekli ücret için çalışırlar.

Sosyalizmde de aynı zorunluluk olacaktır, insanlar yaşayabilmek için çalışacaklardır. Sosyalizmde, kapitalizmin sağlayamadığı bazı ek teşvikler de vardır, işçilerden, kimin uğruna üretimi artırma çabasına girişmeleri istenecek? Sosyalizmde daha fazla ve iyi çalışma isteği, haklı bir temele, yani bundan bütün toplumun yararlandığı gerekçesine dayanır. Kapitalizm böyle değildir. Orada fazla çabanın sonucu, kamu yararı değil, özel kârdır. Bunlardan ilkinin bir anlamı vardır, ikincisinin yoktur. İşçiyi, birisi elinden geldiğince çok vermeye; ötekisi ise elinden geldiğince az vermeye özendirir. Birisi, insanın manevî isteklerini doyuran ve onu heyecanlandıran bir amaçtır; ötekisi ise, yalnızca basit kafalıları ayartan bir erektir.

Buna karşı şu itiraz öne sürülür: kâr teşvikinin büyük ölçüde zaten bir hayal olduğu ortalama işçi için bu doğru olabilir, ama, kâr teşvikinin gerçek olduğu deha, mucit ya da kapitalist girişimciler için aynı şey söylenemez.

Bilim adamlarını ve mucitleri, denemelerini başarıya ulaştırmak için gece gündüz çalışmaya iten şeyin zenginlik hayali olduğu doğru mudur? Bu savı destekleyen pek az kanıt vardır. Öte yandan, yaratıcı dehaların, buluşlarından duydukları büyük haz ya da yaratıcı güçlerinin tam ve serbestçe kullanılmasından doğan mutluluk dışında bir ödül peşinde olmadıklarını gösteren pek çok kanıt vardır.

Şu isimlere bakınız: Remington, Underwood, Corona, Sholes. Bunlardan ilk üçünü, başarılı daktilo yapımcısı olarak hemen tanırsınız. Ya dördüncüsü, Bay Christopher Sholes de kimdi? O da daktiloyu icat eden zat! Acaba onun beyninden doğmuş olan yaratık, Remington'a, Underwood'a veya Corona'ya getirdiği serveti ona da kazandırmış mıdır?

Ne gezer. O, buluşu üzerindeki haklarını, Remington'a 12.000 dolara satmıştır!

Öyleyse, Sholes'ı teşvik eden kâr mıydı? Onun hayatım yazan yazara göre değil: "Parayı pek az düşünür, aslını ararsanız, sıkıntı verici bir şey olduğu için, para kazanmak istemediğini söylerdi. Bu nedenle iş konularına pek aldırmazdı."

Sholes, yaratıcı çalışmalarına kendilerini büsbütün verdikleri için "parayı pek az düşünen" binlerce bilim adamı ve mucitten sadece birisidir. Bu, elbette, kârın tek teşvik unsuru olduğu bazı kimselerin bulunmadığı anlamına gelmezler.

Altına tapan toplumda, bu da beklenir. Ancak, böyle bir toplumda bile, insanlığa hizmetin tek teşvik unsuru olduğu büyük isimlerin listesi, dehaların kâr teşviki olmaksızın çalıştıklarını kanıtlayacak kadar uzundur.

Eskiden bu konuda bir kuşku olsa bile bugün olamaz. Çünkü, bilim adamlarının kendi hesaplarına çalıştıkları günler çoktan geride kaldı. Bilim dünyasındaki yetenekli kişiler, artık belirli ücretle laboratuvarlarda çalışmak üzere büyük şirketler tarafından kiralanmaktadır. Güvenlik, düşte görülebilecek cinsten bir laboratuvar, kendini işe vermekten gelen tatmin - bunlar, bilim adamının aradığı şeylerdir, ve çoğu zaman da bunlara kavuşurlar, ama kâra değil.

Diyelim ki, yeni bir süreç buldular. Bu buluşun getirdiği kâr onlara mı gider? Hayır. Ek prestij, terfi ve daha çok ücret elde edebilirler ama kâr değil.

Sosyalist bir toplum, bilim adamlarını ve mucitleri nasıl teşvik edeceğini ve onurlandıracağını bilir. Onlara, hem paraca ödül, hem de lâyık oldukları saygınlığı sağlar. Ayrıca onlara, her şeyden fazda değer verdikleri bir şeyi verir: yaratıcı faaliyetlerini en geniş ölçüde yürütme olanağını.

Kâr, çok eskiden kapitalist girişimci için gerçekten teşvik ediciydi, ama bu kişi artık sanayi alanından çekilmiştir. Rekabetçi sanayiin tekelci sanayie dönüşmesi ile, bu duruma daha uygun olan yeni bir tip yönetici, onun yerini almıştır. Eski tip girişimcinin özellikleri olan atılganlık, cesaret ve saldırganlık, bugünün tekelci sanayiinde aranmamaktadır. Büyük şirketler risk altına girmeyi asgariye indirmişlerdir, işleri mekanik ve planlıdır. Kararları, artık, sezgiye değil, istatistik! araştırmalara dayanmaktadır.

Bu şirketler, artık dünün mal sahibi-girişimcileri tarafından yönetilmiyor. Bunların sahipleri yönetime hiç karışmazlar; bunları, kâr için değil, maaşla çalışan ücretli kimseler yönetir. Bunların maaşları çok ya da az olabilir. Bundan başka ikramiye de alabilirler. Başka ödüller de olabilir:"övgü,"saygınlık, kudret, işi iyi yapma zevki. Ama Amerikan iş

hayatını yöneten insanların çoğu için kâr teşviki çoktan ortadan kalkmıştır.

Peki, insanlar kâr dürtüsünden başka şeyler için de çalışabilirler mi? Bunu tahmin etmeye gerek yok, biz çalıştıklarını biliyoruz.

SOSYALİST TOPLUMDA HERKES AYNI ÜCRETİ Mİ ALIR?

Hayır, herkes aynı ücreti almaz. Usta işçi, usta olmayan işçiden, ve yönetici de, işçiden daha fazla alır. Büyük müzisyen, ortalama bir müzisyenden daha fazla alır. 400 kile buğday üreten bir çiftçi, 300 kilo üretenden daha fazla; sekiz ton maden çıkartan bir madenci, altı ton çıkartandan daha fazla para alır ve bu örnekler böyle sürer gider, insanlara, yaptıkları işin nicelik ve niteliğine göre para ödenir.

Sosyalist toplumda en yüksek ücreti alan kimse bile, bunu, çalışmasıyla hakettiği sürece alır. Bunu, üretim araçları satın alarak, başkalarının emeğinin sırtından, kazanılmamış paraya çeviremez. Zaten üretim araçları satın alması olanağı yoktur, çünkü sosyalist toplumda, üretim araçları halka aittir, satılık değildir. Daha çok ya da daha iyi çalışarak daha yüksek ücret alması, onun başkalarından daha iyi yaşamasını sağlar, ama hiç kimseyi sömürmesine elvermez.

Sosyalist toplumda ücret eşitsizliği olmakla birlikte fırsat eşitliği vardır. Usta işçi daha yüksek ücret alır, ama hüneri olmayan işçinin önünde de usta olabilmesi için gerekli eğitim ve uygulama olanakları da açıktır. Her ne kadar mühendisler, yöneticiler, yazarlar, sanatçılar daha çok kazanırlarsa da, herkese, yetenekleri ile orantılı ücretsiz eğitim sağlanır; herkese bu mesleklere giriş kapıları ardına kadar açık tutulur. Sosyalist toplumda "herkese" demek sözcüğün tam anlamıyla herkese demektir, yoksa, sadece ücretleri ödeyebilene, ya da tutum ve davranışları kusursuz olana, ya da zenci veya yahudi olmayana demek değildir.

SOSYALİZM İLE KOMÜNİZM ARASINDAKİ FARK NEDİR?

Sosyalizm ile komünizm, her ikisi de, kullanım için üretim yapan sistemler olması ve üretim araçlarının mülkiyetinin kamuya ait bulunması ve merkezî planlamaya dayanması bakımından benzer sistemlerdir.Sosyalizm, doğrudan doğruya kapitalizmden doğup gelişir, yeni toplumun ilk biçimidir. Komünizm daha ileri bir gelişme ya da sosyalizmin "daha yüksek bir aşamasıdır".

Herkesten yeteneğine göre, herkese yaptığı iş kadar (sosyalizm).

Herkesten yeteneğine göre, herkese gereksinmesi kadar (komünizm).

İşe göre, yani yapılan işin nitelik ve niceliğine göre, sosyalist dağıtım ilkesi, hemen uygulanması mümkün ve pratik bir ilkedir. Öte yandan, gereksinmeye göre komünist dağıtım ilkesi, hemen uygulanması mümkün bir ilke değil, son bir hedeftir.

Besbellidir ki, bu aşamadan önce üretimin çok yüksek bir düzeye erişmesi gerekir; herkesin gereksinmesinin karşılanması için her şeyin çok bol olması zorunludur. Ayrıca, insanların işe karşı tutumlarında bir değişiklik olması gerekir; *zorunlu* oldukları için çalışma yerine, çalışma, hem topluma karşı bir sorumluluk duygusunu karşıladığından, hem de kendi hayatlarında bir boşluğu doldurduğundan, insanlar arzu ettikleri için çalışacaklardır.

Sosyalizm, bolluğu gerçekleştirmek ve halkın zihnî ve manevî görünümünü değiştirmek için üretici güçleri geliştirme sürecindeki ilk adımdır. Yani sosyalizm, kapitalizmden komünizme geçişte zorunlu bir aşamadır.

Sosyalizm ile komünizm arasındaki ayrımdan, yeryüzünde sosyalist diye adlandırılan partilerin sosyalizmi savundukları, komünist partilerin ise komünizmi savundukları sonucu çıkartılmamalıdır. Durum bu değildir. Kapitalizmin yerine ancak sosyalizm geçeceği için, komünist partiler de tıpkı sosyalist partiler gibi sosyalizmin kurulmasını hedef olarak almışlardır.

Bu durumda, sosyalist ve komünist partiler arasında bir fark yok mu demektir? Hayır, arada bir fark vardır.

Komünistler, işçi sınıfı ile müttefiklerinin, durumu elverir elvermez, devletin yapısında temelli bir değişiklik yapması gereğine inanırlar; kapitalistlerin bir sınıf olarak (birey olarak değil) varlığına son verme ve en sonunda sınıfsız bir topluma ulaşma sürecinde, işçi sınıfı üzerinde kapitalist diktat örlük yerine, kapitalist sınıf üzerinde işçi sınıfı diktatörlüğünü kurmalıdırlar. Sosyalizm, sadece, eski kapitalist hükümet mekanizmasını devralmak ve bunu kullanmakla kurulamaz. İşçiler, eski devlet aygıtını parçalamak ve kendi yeni devlet aygıtlarını kurmalıdırlar, işçi devleti, eski egemen sınıfa, bir karşı-devrimi örgütleme fırsatı vermez. Kapitalist direnmenin doğduğu yerlerde, bunu ezmek için, silahlı gücünü kullanmalıdır.

Sosyalistler ise devletin niteliğinde temel bir değişiklik yapılmadan kapitalizmden sosyalizme geçilebileceğine inanmaktadırlar. Bu görüşte olmalarının nedeni, kapitalist devleti esas olarak, kapitalist sınıfın diktatörlüğünün bir kurumu olarak değil de, daha çok onu ele geçiren sınıfın kendi yararına kullanabileceği yetkin bir mekanizma olarak kabul etmeleridir. Bu durumda, iktidardaki işçi sınıfının eski kapitalist devlet aygıtını yıkmasına

ve kendisininkini kurmasına gerek yoktur. Sosyalizme doğru yürüyüş, kapitalist devletin demokratik çerçevesi içinde adım adım gerçekleştirilebilir.

Her iki partinin de, Sovyetler Birliği'ne karşı tutumları, (Doğrudan doğruya bu soruna yaklaşmaları açısından ileri gelmektedir. Genel bir deyişle, komünist partiler Sovyetler Birliği'ni övmekte, sosyalist partiler değişik ölçülerde onu yermektedir. Komünistler için Sovyetler Birliği, sosyalizm düşünü gerçekleştirdiği için bütün gerçek sosyalistlerin övgüsüne hak kazanmıştır. Sosyalistler içinse, Sovyetler Birliği sosyalizmi hiç kuramadığı için -hiç değilse onların hayal ettikleri sosyalizmi kuramadıkları için- sadece yergiye lâyıktır.

SOSYALİZM, HALKIN ÖZEL MÜLKİYETİNİ ELİNDEN ALMAK MIDEMEKTİR?

Sosyalistler, halkın özel mülkiyetini elinden almak şöyle dursun, daha çok insanın eskisinden daha fazla özel mülkiyeti olmasını isterler. iki çeşit özel mülkiyet vardır. Niteliği gereği kişisel olan mülkiyet vardır: kişisel tatmin için kullanılan tüketim malları. Bir de, kişisel nitelikte olmayan özel mülkiyet türü vardır: üretim araçları mülkiyeti. Bu tür mülkiyet kişisel tatmin için değil tüketim mallarının üretimi için kullanılır.

Sosyalizm, birinci çeşit özel mülkiyeti, diyelim ki, giydiğiniz elbiseleri elinizden almak değildir, ikinci tür özel mülkiyeti, yani elbiseyi yapan fabrikayı almak demektir. Azınlığın elindeki üretim araçlarının özel mülkiyetini kaldırarak, tüketim araçlarında çoğunluk için daha fazla özel mülkiyeti sağlar. Sosyalizmde, işçiler tarafından üretilmiş olup da kapitalistin kârı biçiminde ellerinden alınan servet, daha fazla özel mülkiyet, yani daha çok elbise, daha çok mobilya, daha fazla yiyecek içecek, daha fazla sinema bileti satın alabilmeleri için gene işçilerin olur.

Kullanım ve eğlence için daha fazla özel mülkiyet vardır, ama ezme ve sömürme için özel mülkiyet yoktur, îste sosyalizm budur.

SOSYALİSTLER SINIF SAVAŞI ÖĞÜTLEMEZLER Mİ?

Toplum, çıkarları karşıt olan sınıflara bölündüğü sürece sınıf savaşının varlığı zorunludur. Kapitalizm, yapısı gereği bu bölünmeyi yaratır. Toplum düşman sınıflara bölünmediği anda, sınıf savaşı da sona ermek zorundadır. Sosyalizm, özü gereği sınıfsız bir toplum yaratır.

Sosyalistler sınıf savaşı "öğütlemezler", zaten var olan sınıf savaşını açıklarlar. Zorunlu olarak sınıflara bölünmüş bir toplumun, böyle bir

bölünmenin olanaksız hale geleceği bir topluma dönüştürülmesi işinde, işçi sınıfını yardıma çağırırlar. Kapitalizmde bir hayal olan ve ancak sosyalizmde gerçekleşebilecek olan evrensel kardeşliğin kurulması için diretirler. Sosyalistlerin öğütlediği şey, hıristiyanlığın akidesidir,insanlığın kardeşliğidir.

Sosyalistlerin öğretileri için Encyclopedia *Britannica'nın* da söylediği budur: "Sosyalist ahlâk, hıristiyan ahlâkın aynısı olmasa bile, ona çok yakındır."

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ HALKI, SOVYETLER BİRLİĞİ HALKINDAN DAHA İYİ DURUMDA DEĞİL MİDİR?

BU, KAPİTALİZMİN, SOSYALİZMDEN DAHA İYİ OLDUĞUNU KANITLAMAZ MI?

Birleşik Devletler'de kapitalizm 150 yıllık, Sovyetler Birliği'nde sosyalizm sadece 50 yıllık bir geçmişe sahiptir. Bunun için, ikisi arasında bir karşılaştırma yapmak, yetişkin bir insan ile henüz yürümeye başlayan bir çocuğun kuvveti arasında karşılaştırma yapmak gibidir.

Üstelik, Sovyetler Birliği, doğuşu sırasında, savaş ve kıtlığın perişan ettiği geri bir sanayi ülkesiydi. Tam gelişmeye başladığı sırada, ikinci Dünya Savaşında bir kere daha yakılıp yıkıldı. Sosyalizm ile kapitalizmin birbirlerine göre üstünlükleri, dünyanın en zengin kapitalist ülkesi olan, sanayide en ileri ve üstelik savaşın yıkımından en az zarar gören bir ülkeyi örnek alarak kanıtlanamaz.

Daha âdil bir karşılaştırma, Çarlık Rusyası kapitalizmi ile Sovyetler Birliği sosyalizmi arasında yapılacak karşılaştırma olur. Bunda, tarafsız her gözlemci, sosyalizmin her bakımdan çok üstün olduğunu kabul eder.

Bunun gibi, gene âdil bir karşılaştırma, kapitalist Birleşik Devletler ile sosyalist Birleşik Devletler arasında yapılacak bir karşılaştırma olabilir.

Dünyanın hiç bir tikesinde maddî koşullar, sosyalizm için bu derece olgun değildir. Kapitalizmin güvensizliğinden, yoksulluktan ve savaştan, sosyalizmin güvenliliğine, bolluğa ve barışa geçiş, hiç bir yerde buradaki kadar hızlı ve asgarî karışıklık ve huzursuzlukla olamaz. Sosyalizm yolunda olan öteki ülkeler, sanayi kuruluşları, bilimsel ve teknik bilgiyi elde etmek için büyük fedakârlıklar yapmak zorunda oldukları halde, bizde bütün bunlar hazır durumdadır. Başka ülkelerde, Sovyetler Birliği'nde olduğu gibi, bolluk yaratacak üretim düzeyine ulaşmak için halkın fedakârlık yapması gerekir, oysa Amerika'da üretici güçler hazır durumdadır, tek yapılacak şey, bunları

kurtarmaktır, îşte bunu, kapitalizm değil, ancak sosyalizm yapabilir.

SOSYALİZM, ANTİ-AMERİKAN DEĞİL MİDİR?

Sosyalizmin, anti-Amerikan olması için, amaçlarının Amerikan halkının ruhu ve gelenekleriyle uyum içinde olmaması gerekir. Durum böyle midir? Sosyalizmin amaçları olan sosyal adalet, fırsat eşitliği, ekonomik güven ve barıştan daha Amerikan ne olabilir? Bütün bunlar, Bağımsızlık Bildirisi ile Anayasada yer alan Amerikan ilkelerinin ta kendisidir. Gene bütün bunlar en büyük devlet adamlarımızın yaymaya çalıştığı idealler değil midir?

Karl Marx'ın sosyalizmi bir bilimdir. Bütün öteki bilimler gibi evrenseldir ve Amerika da dahil, yeryüzünün her köşesindeki milyonlarca insanın düşüncesini doğrudan doğruyada dolaylı olarak etkilemiştir. Bir fikrin Amerikan ya da anti-Amerikan olmasının ölçüsü, o fikrin nereden geldiği değil, Amerika'ya uygulanabilir olup olmamasıdır.

"İNSAN TABİATINI DEĞİŞTİREMEYECEĞİMİZE GÖRE" SOSYALİZM OLANAKSIZ BİR ŞEY DEĞİL MİDİR?

"İnsan tabiatını değiştiremezsiniz" savını öne sürenler, insanın, kapitalist toplumda, belirli bir biçimde davranmasına bakarak, bunu, insanoğlunun tabiatı diye kabul etme ve başka türlü davranmasına olanak olmadığını varsayma hatasına düşüyorlar. Bunlara göre kapitalist toplumda insan, "hep bana" diyen bir tabiattadır, onu harekete getiren şey, bencil bir hırs ile iyi ya da kötü her yola başvurarak, öne geçme dürtüsüdür. Bundan da şu sonucu çıkartıyorlar: bu, bütün insanlar için "doğal" bir davranıştır ve özel kazanç için rekabetçi mücadele dışında herhangi bir şeye dayanarak bir toplum kurmak olanaksızdır.

Ne var ki, antropologlar, bunun saçma olduğunu söylüyorlar ve bugün varolan başka toplumlarda insan davranışının kapitalist toplumlardakine hiç benzemediğini belirterek bu sözlerini kanıtlıyorlar. Ve bunlara katılan tarihçiler de, gene bu savın saçma olduğunu söylüyorlar ve köleliğe ve feodalizme dayanan toplumlarda yaşayan insanların davranışlarının, kapitalist toplumdakine hiç benzemediğini belirterek, bu sözlerini kanıtlıyorlar.

Bütün insanlarda, hayatta kalabilme ve türünü sürdürme içgüdüsünün doğuştan varolduğu belki de gerçektir. Beslenme, giyinme, barınma ve cinsel aşk gereksinmeleri, temel gereksinmelerdir. Bu kadarı "insan tabiatı" diye kabul edilebilir. Ancak, bu isteklerini tatmin etmek için seçtikleri yolun, kapitalist toplumda alışılagelen yol olması gerekmez. Bu, daha çok, içinde

doğup büyüdükleri kültüre bağlıdır. Eğer bir insanın temel gereksinmeleri, bir başkasını yere sermekle karşılanabiliyorsa, insanların birbirlerini yere sereceklerini varsayabiliriz; yok eğer, insanın temel gereksinmeleri işbirliği ile daha iyi karşılanabiliyorsa, insanların işbirliği yapacaklarım varsayabiliriz.

İnsanın bencilliği, daha çok ve daha iyi yiyecek, giyecek, barınak ve güvenlik isteğinde ifadesini bulur. Bu gereksinmelerin, kapitalizmde, sosyalizmdeki kadar karşılanamayacağını öğrenirse, gerekli değişikliği yapar.

17. ÖZGÜRLÜK

Amerikalıların çoğu için özgürlük, devlet müdahalesi olmaksızın istediklerini yapmak, diledikleri şeyi söylemek hakkıdır. Hele, hükümet ile hükümeti yönetenleri eleştirme haklarından dolayı, büyük gurur duyarlar.

Amerikalıların haklı olarak gurur duydukları bu özgürlükler, İnsan Hakları Bildirisi ile Anayasanın başlangıcındaki on maddede sayılmıştır. Güvenlik altına alınan haklar şunlardır: konuşma özgürlüğü, keyfî tutuklanmama özgürlüğü, bütün ceza kovuşturmalarında jürinin bulunduğu bir mahkemede yargılanmadan mahkûm edilmeme özgürlüğü.

Bu özgürlüklerin önemi konusunda ne söylense azdır. Bunlar çok değerli özgürlüklerdir, işçi sınıfının daha iyi kosullar için verdiği mücadelede, bunlar, başlıca silah olmuştur. Büyük Amerika'nın yaratılmasına yardımcı olmuşlardır. Bunlar, Birleşik Devletler'i, diğer ülkelerden göç edeceklerin çekim alanı haline getirerek ulusun inşasına yardım etmişlerdir. Kardeşi Josef'ten yeni bulduğu özgürlüğü öven şu mektubu aldıktan sonra Misel artık eski yurdunda kalabilir miydi? "Misel, burası görkemli bir ülke.İstediğin her şeyi yapma özgürlüğü var. İstediğin şeyi okur, istediğini yazar, aklına gelen her şeyi konuşabilirsin; bunun için kimse seni tutuklamaz."

Amerikalılar, hiç kuşkusuz, bu özgürlüklerin tadını, öteki birçok ülke halklarından daha fazla çıkarmışlardır. Ancak Anayasa ile bize verilen hakların gerçek hayatımızda daima var olduğunu sanmak budalalık olur. Kitaplardaki özgürlükler, gerçek hayatımızda her zaman bizim olmamıştır. Bunun için, Senato Amerikan Aleyhtarı Faaliyetler Komitesi, yurttaşları, însan Hakları Bildirisine hiç aldırmaksızın suçlamakta ve kovuşturmaktadır. Devlet memurlarının düşünce ve örgütlenme özgürlükleri, Başkanlığın, Amerika'nın geleneksel anlayışından uzak, yeni bir sadakat emriyle, ayaklar altına

alınmıştır. Federal Araştırma Bürosu (FBI), milyonlarca Amerikalının inanç ve eylemleri hakkında bitip tükenmez gizli dosyalar düzenleyen siyasî bir polis dairesine döndürülmüştür. FBI, giriştiği araştırmalarda, yeni- "sadakat" anlayışı çerçevesi dahilinde, örnekte görülen yorumlarda bulunmayı görevi saymaktadır. 1948 tarihli bir FBI raporunda şu yorum yer alabilmiştir: "Zenci hizmetçisinin ön kapıdan eve girmesine izin verecek nitelikte bir insandır..

Olaylar, bizim, yücelttiğimiz özgürlüklerin tantanayla ilân edilmeleri ile bunların gerçekleşmelerinin bir ve aynı şeyler olduğu konusunda benimsediğimiz inancın hiç de yerinde olmadığını gösteriyor. Durup dinlenmeden bunlara olan bağlılığımızı ilân etsek de, dua okur gibi her gün tekrarlasak da, bu özgürlükler gene de gerçekleşemez.

Üstelik, özgürlüklerimiz, devletin doğrudan zorlaması olmadan da, etkin bir biçimde kısıtlanabilir ya da yok edilebilir. Bunun örnekleri pek çoktur: güneyde zenciler, beyazlarla eşit yurttaşlık haklarına sahip değildir, ve ülkenin her yerinde, şu ya da bu biçimde farklı muamele görürler. Yahudiler, kolejlere, otellere, işe, eşit koşullarla giremezler. Sahne yazarları, Anayasanın kendilerine sağladığı kişisel inançlarını, kanaatlerini açıklamamak haklarında direndikleri için ekmeklerinden edildiler. Yorumcular, fazla "liberal . görüldükleri için işlerinden oldular.

İstediğimizi söylemek özgürlüğü, övündüğümüz ve inandığımız ölçüde güvence altında mıdır? Politik ve ekonomik karşı görüşlere, gerçekten hoşgörü ile bakabiliyor muyuz? Olağan zamanlarda liberaller ile radikalleri hapisanelere kapamadığımız doğrudur. Ya büyük gerilim zamanlarında neler oluyor? îşin, gücün ve saygınlığın hemen her zaman yumuşak başlılara, "sağlam ve güvenilir" kişilere nasip olduğu doğru değil midir? Örneğin eğitim alanını ele alalım. Üniversitelerimizdeki akademik özgürlükle övünürüz. Birleşik Devletler'deki yüzlerce üniversitede binlerce profesör vardır. Genellikle -tabiî olağan zamanlarda- bunların, düşündüklerini öğretme özgürlüğü vardır. Ama bunların, her şeyden önce, üniversite yöneticileri ile hemen aynı çizgide düşündükleri için seçildikleri doğru değil midir? Akademik yönden yeterli kaç sosyalist, fakültelere ekonomi profesörü olarak atanmıştır?

Basın özgürlüğü, soylu ve tantanalı bir sözdür ve Amerikalıların kulaklarına pek hoş gelir. Bunun, kamuya her şeyi rahatça söylemek hakkı olduğunu sanırız. Bir zamanlar belki öyleydi, ama artık değil. Chicago Üniversitesi eski rektörü Dr. Robert Hutchins yönetimindeki Basın Özgürlüğü Komisyonu, 1947 tarihli

raporunda şöyle diyordu: "Hükümete *karsı korunmuş olmak, artık söyleyecek şeyi olan bir insanın,bunu söylemek fırsatını ve olanağını bulmasına yetmemektedir.* Basının sahipleri ile yöneticileri, kimin, neyi, nasıl söyleyeceğini, hangi düşüncelerin halka ulaşacağını kararlaştırıyorlar."

Biz, Amerika'da, tüm özgürlük sorununun, "hükümete karsı korunmaya" bağlı olduğunu, söyleyeceğimiz ya da yapacağımız şeyler üzerine yasalarla konulan zorunlulukların ya da denetimin sınırlandırılmasıyla sorunun çözümlenebileceğini sanırız. Ama, Komisyon raporunun da gösterdiği gibi,kısıtlamanın bulunmayışı, tek başına yetmiyor; "söyleyecek şeyi olan bir insanın, bunu söylemek fırsatı ve olanağını bulması" yetmiyor.

Sosyalistler, bunun, tüm sorunun candamarı olduğunu öne sürüyorlar. Zor ve baskının bulunmayışı, sosyalistler için, hiç kuşkusuz çok değerli olmakla birlikte, kendiliğinden özgürlüğü sağlayamıyor. Size bir şeyi yapmayı yasaklayan bir yasanın bulunmayışı, sizin onu yapabilecek durumda olduğunuz anlamına gelmez. En yakın havaalanına giderek, New Orleans'a, Hollywood'a veya New York'a gidecek bir uçağa binmek hakkınız olabilir ama, eğer cebinizde bilet alacak paranız yoksa, aslında bunu yapmak özgürlüğünüz yok demektir. Kullanamadıktan sonra, hakkinizin bulunması neye yarar?

Öyleyse özgürlük, zor ve baskının bulunmamasından çok daha fazla bir şey demektir. Özgürlüğün, insanların çoğunluğu için derin anlam ve önemi olan olumlu bir yanı vardır. Özgürlük, hayatı bütünüyle yaşamak demektir; yeterli beslenme, giyinme ve barınma konusunda, bedenin gereklerini karşılamak için ekonomik olanak, ayrıca aklın faaliyet alan ını genişletmek, kişiliği geliştirmek ve kişiliğimizi ortaya koymak için etkin fırsat ve olanaklara sahip olmak demektir.

Bu özgürlük anlayışı, isteklerini daima tatmin etme ve zihnî yetilerini geliştirme olanağına sahip olmuş kimseleri şaşırtabilir. Bunlar için özgürlük, sadece haklarına müdahale edilmemesi ile ölçülür. Oysa insanlığın büyük çoğunluğu için özgürlük haklarla değil, ekmek, tatil ve dinlenme, güvenlikle ölçülür. Bu daha geniş anlayışın geçerliğini saptamak için birkaç soru sormak yeterlidir, îşsiz ve aç bir insan özgür müdür? Kitap ve kültür dünyasının kapıları kendisine kapanmış okuma yazma bilmeyen cahil bir insan özgür müdür? Yılın 52 haftasında çalışmak zorunda olan, dinlenme, tatil, gezmek için birkaç günü biraraya getiremeyen bir insan özgür müdür? Gece gündüz, iki yakasını biraraya getirme tasasında olan bir insan özgür müdür? Her an işini kaybetme korkusu içinde olan bir insan özgür müdür? Yetenekli ama

yeteneklerini geliştirecek öğrenim olanaklarından yoksun bir insan özgür müdür?

Bolluk, güvenlik ve gezip tozma anlamındaki bu geniş özgürlüğün tadını, sadece zenginler çıkartabilir. Yoksullar özgür değildir. Ayrıca yukarda gördüğümüz gibi, kapitalizmde, özgürlüklerini de kazanamazlar. Corliss Lamont'un yerinde bir deyişiyle sosyalizm için mücadele, "özgürlükten pay alma" mücadelesidir.

İşçi sınıfı için özgürlüğe giden yol, açıkça bellidir: üretim araçlarının özel mülkiyeti yerine kolektif mülkiyeti koymak, kapitalizmin yerine sosyalizmi kurmak. Çoğunluğun gerçek özgürlüğü bu yoldadır. John Strachey bunu şöyle ifade ediyor: "Kapitalistleri mülksüzleştirmek olan ilk adım, kapitalizmde bir çırpıda o güne kadar varolmuş ya da varolabileceklerin hepsinden daha fazla özgürlük yaratır; tabiî kapitalistler hariç. Hayatları, geçim araçlarım ellerinde tutan küçük bir sınıfın lütuf ve merhametine bağlı kaldıkça, ne anayasa, ne insan hakları, ne cumhuriyet, ne anayasal monarşi, insanları özgür kılabilir. İngiliz ve Amerikan işçilerinin sadece bir kırıntısına sahip oldukları özgürlükler, ancak sosyalist bir toplumda biçim ve öz kazanabilir. Sosyalist bir toplumda işçiler, yalnız teorik haklara değil, özgürlüklerini kullanmada günlük pratik fırsatlara da kavuşurlar.

Sadece çalışmazlar, yasamaya da zaman bulurlar. Sosyalizmde çalışma, özgür ve iyi bir hayatın aracı olur. Kapitalizmde ise işçinin hayatı, kendisinden en fazla işi koparmak için, gerekli bir araç olarak korunur."

Sosyalizm, halk yığınları için özgürlüğün koşuludur, ama kapitalist sınıfı da keyfini sürdüğü özgürlükten yoksun kılar. İşte bunun için, kapitalistlerin, sosyalizm ile özgürlüğün bağdaşamaz şeyler olduğu konusundaki öfkeli çığlıklarını şu soruyla karşılamalıyız: kimin özgürlüğü? Sosyalizmin, onların alıştığı cinsten özgürlükle bağdaşamayacağı doğrudur. Sosyalizm, bunların kendi refahlarını, genel refahın üzerine koyma özgürlüklerine son verir. Başkalarını sömürme özgürlüklerine de son verir. Çalışmadan yaşama özgürlüklerine de.

Ama bütün geriye kalanlarımız için sosyalizm, daha az değil, daha fazla ve etkin özgürlük demektir. Kapitalistlerin özgürlüklerini yitirecekleri konusunda fazla tasalanmak yerine, azıcık özgürlükleri olanların daha fazla özgürlüğe, ancak, gereğinden çok özgürlüğü olanlar zararına kavuşabileceğini unutmayalım. Abraham Lincoln'ün sözleriyle:

"Hepimiz özgürlükten yana olduğumuzu ilân ediyoruz; aynı sözcüğü

kullanıyoruz, ama aynı şeyi kastetmiyoruz. Bazıları için özgürlük, canının çektiği şeyi yapmak, emeğinin ürününü dilediği gibi kullanmaktır. Buna karşılık, başkaları için aynı sözcük, bazı insanların başkalarına istediklerini yapmaları, başkalarının emeklerinin ürününü diledikleri gibi kullanmaları anlamına gelebilir. Burada, sadece farklı değil, uyuşmaz iki şeye aynı ad verilmekte, özgürlük denilmektedir. Bunun sonucu, bu şeylerin herbirine, iki ayrı taraf, iki farklı ve bağdaştırılamaz ad vermekte, özgürlük ve zulüm demektedirler.

"Çoban, koyunu boğazlamak üzere olan kurdu kovalar; koyun, kurtarıcısı olduğu için çobana teşekkür eder; oysa kurt, aynı hareketinden dolayı çobanı özgürlüğün yıkıcısı diye lanetler. ... Açıkçası, koyun ile kurt, özgürlük sözcüğünün tanımı üzerinde anlaşamıyorlar."

İşte tıpkı bunun gibi, sosyalistlerle kapitalistler, serbestlik, özgürlük sözcükleri üzerinde anlaşamazlar. Sosyalistler için, ulusun bütün üretim araçlarının halkın malı olması ve bunların merkezî bir plana göre yönetilmesi özgürlük demektir, oysa özgürlüğün anlamı kapitalistler için tam tersidir. Bunların hangisi doğrudur? Sosyalist görüş açısı, hiç değilse, tutarlı olmak gibi bir erdeme sahiptir. Eğer siyasal demokrasiden yana isek -ki bunu dilimizden hiç düşürmüyoruz- aynı nedenle ekonomik demokrasiden de yana olmalıyız.

Kapitalistler artık siyasal demokrasiye karşı çıkmak cesaretini gösteremiyorlar. Ama, ekonomik demokrasiye, özgürlüğe karşı bir darbe olduğu gerekçesiyle karşı çıkıyorlar. Gene aynı soruyu sormalıyız: kimin özgürlüğü? Bunlar, hayatın nimetlerini paylaşmak için bütün bireylerin özgürlüğü ile mi ilgileniyorlar, yoksa kendi ayrıcalıklı durumlarını sürdürmek için sadece üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet özgürlüğünü mü düşünüyorlar?

Özgürlük, hayatı tümüyle yaşamak demektir; yeterli beslenme, giyinme ve barınma konusunda bedenin gereklerini karşılamak için ekonomik olanak, ayrıca aklın faaliyet alanını genişletmek, kişiliği geliştirmek ve kişiliğimizi ortaya koymak için etkin fırsatlara sahip olmak demektir. Besbellidir ki, bu anlamda özgürlük, en büyük bolluğa kavuşulunca mümkün olur.

Toplum sınıflara bölünmesi, insanın insanı sömürmesi ve özgürlükten küçük bir azınlığın yararlanmasının tarihî gerekçesi insan üretkenliğinin düşük düzeyi, artık ortadan kalkmıştır.

Şimdi insanlık tarihinde ilk kez, işsizliği yoketmek, toplumsal güvenliği ve

huzuru eksiksiz sağlamak, kültür dünyasına herkesin girebilmesini kolaylaştırmak, dinlenmek, eğlenmek, çalışmak ve yaratıcı eylemlere zaman ayırmak için sınıfları kaldırmak, yeryüzünden sömürüyü silmek, insan yaşamının niteliğini zenginleştirmek mümkün hale gelmiştir.

Bu kolay olmayacaktır, çabuk olmayacaktır, ama bu sosyalizmle gerçekleştirilir.

İnsanın yüzyıllar boyu süren, insanlığın kurtuluşu hayalinin gerçekleşmesinin eşiğindeyiz; yalnızca bir avuç insan için değil, tüm insanlar için özgürlük.

18. İKTİDAR YOLU

Marksistler, toplumu değiştirmek için devrimin zorunlu olduğu düşüncesindedirler. Kapitalizmden sosyalizme geçişin, herhangi bir anda değil, ancak dönüşüm için koşulların olgunlaştığı zaman olabileceği inancındadırlar, iktidarın, bir azınlık tarafından ele geçirilmesinden yana değildirler; devrim, ancak, nispî bir toplumsal karışıklık anında, egemen sınıfın önderliği etkisiz hale geldiği ve iktidarın ele geçirilmesinde halkın çoğunluğunun iyi örgütlenmiş isçi sınıfım desteklediği zaman başarılı olabilir.

Devrim, ayaklanma ya da başkaldırma ile, hükümet kadrolarının egemen sınıfın birinin üyelerinin elinden ötekine geçmesini sağlayan bir nöbet değiştirme değildir. Marksistler için "devrim" teriminin daha derin bir anlamı vardır. Devrim, ekonomik ve siyasal iktidarın, bir sınıftan diğer bir*sınıfa* geçmesi demektir. Marx'ın öngördüğü devrim türü, sosyalist devrim, iktidarın kapitalist sınıftan, işçi sınıfına geçmesi anlamına gelir, işçi sınıfı ile. kapitalistler arasındaki ilişkileri değiştirerek, işçi sınıfının egemen sınıf olması demektir; üretim araçlarının toplumsallaştırılması yoluyla, kapitalizmin ortadan kaldırılması demektir.

Siyasal iktidarın işçi sınıfı tarafından ele geçirilmesi, devrimin ilk adımıdır. İkinci adım, toplumsal düzene yeni bir biçim vermek ve kapitalist sınıfın değişmeye karşı direncini ezmektir.

Marksistler, bu noktada, tarihten edinilen deneylere dayanarak,devrimlerin kuvvet ve şiddetle birlikte yürüdüklerini hatırlattıkları için halk arasında, onların "kuvvet ve şiddet" yanlısı oldukları kanısı yaygındır. Bu, doğru değildir. Marksistler, şiddet kullanılmasından yana değildirler; zaten aklı başında kimse şiddetten yana olamaz. Marksistler,toplumu, kapitalizmden sosyalizme, barışçı ve demokratik yöntemlerle dönüştürmeyi herkesten fazla isterler. Ancak, gerekli değişiklik için, isçi sınıfının çoğunluğunun isteğini

gerçekleştirme girişiminin, eski düzenin sürüp gitmesini arzu eden egemen sınıfın direnciyle karşılaşacağını hatırlatırlar. Ayrıca, bir kez iktidara gelen işçi sınıfının kuvvet ve şiddete başvurmasının, mülksüzleştirilmiş kapitalistlerin ve bunların öteki ülkelerdeki müttefiklerinin, kuvvet ve şiddet kullanan bir karşı-devrimle kendi iktidarını devirmesini önlemenin bir aracı olması bakımından da haklılığında diretirler.

Marksistler, kapitalizmden sosyalizme geçişi, "despotluktan özgürlüğe" dönüşüm olarak kabul ederler. Bunu, zorunlu ve kaçınılmaz olarak görürler. Bunun tehlikelerinin pekâlâ farkındadırlar. Kan akabileceğinin, can kaybı olabileceğinin farkındadırlar. Ama bunun bir başka seçeneği var mı diye sorarlar. Sosyalist devrime eşlik edebilecek can kaybının dışında kalan seçenek, ıstırap olmaması, kan dökülmemesi, şiddet olmaması, can kaybı olmaması mıdır? Hiç de değil. Öteki seçenek, kapitalist savaşlarda daha büyük ıstırap, daha fazla kan dökülmesi, daha fazla şiddet, daha fazla can kaybı kaçınılmazdır. Tarih kitapları, Fransız Devrimi sırasında ölen binlerce insanın öyküsünü dehşetle anlatmaktadır. Bu, gerçekten trajik bir öyküdür. Ama bir de bu devrimde kaybedilen insan sayısını -17.000 kadar tahmin ediliyor- son dünya savaşının tek bir muharebesinde ölen insan sayısı ile karşılaştırınız. 17.000 insanın hayatına malolan Fransız Devriminin şiddeti ile, asker ve sivil 22.060.000 ölü, 34.400.000 yaralı sayısı ile İkinci Dünya Savaşının şiddet ve dehşetini karşılaştırınız!

Dünya çapında sosyalizmi kurmak ve onunla birlikte barışa kavuşmanın karşısında seçilecek yol, kapitalizmi, getireceği kaçınılmaz savaşlarla birlikte olduğu gibi yerinde bırakmaktır.

Yepyeni bir hayat tarzının kurulmasının dışındaki seçenek, gelecek kapitalist savaş hengamesinde belki de tüm insanlığın yokolup gitmesidir.

Yüz yıl önce Karl Marx ile Friedrich Engels Komünist *Manifestomda,* dünya işçilerine, insan soyunun tarihsel gelişiminde bir sonraki adım olan kapitalizmden sosyalizme geçişin niçin gerektiğini ve bunu nasıl gerçekleştireceklerini açıklamışlardı. Bu devrim bilimcileri o büyük yapıtlarını yayınlamadan birkaç hafta önce, 12 Ocak 1848'de, bir büyük Amerikalı, Temsilciler Meclisinde, onların düşüncelerini aynen yansıtan bazı şeyler söylüyordu, işte Abraham Lincoln'ün, halkın devrim yapma hakkı üzerinde söylediği sözler: "Dünyanın her yerinde halkın, eğer istiyorlarsa ve güçleri yetiyorsa, ayaklanma, mevcut hükümeti devirme ve kendi isteklerine daha iyi uyan bir yenisini kurma hakkı vardır. Bu en değerli ve en kutsal haktır

- bir hak ki, dünyayı kurtarıp özgürleştireceğine umudumuz ve inancımız vardır. Bu hak, mevcut devletin bütün halkının kullanmaya karar vereceği durumlarla da sınırlı değildir. ... Böyle bir halkın çoğunlukta olan bir kesimi, arasına karışmış ya da kendisiyle yanyana duran bir azınlığı bu harekete karşı koyduğu için devirerek, devrim yapabilir. Bizim devrimimizde, Torylerin durumu, işte tam bu azınlığın durumu gibiydi. Devrimlerin bir niteliği de, eski yollar ya da eski yasalar doğrultusunda gitmek değil, her ikisini de parçalayıp yenilerini yapmaktır."

19. SOSYALİZMİN HAYATIMIZDAKİ ETKİSİ NE OLACAKTIR?

Sosyalizm, yetkinlik getirmeyecektir. Bir cennet yaratmayacaktır. İnsanlığın karşı karşıya olduğu sorunların tümünü çözmeyecektir.

Günahkârların evliya oluvermesi, cennetin yeryüzüne inivermesi, tüm sorunlara bir çözüm bulunuvermesi, ütopyacı sosyalistlerde olduğu gibi, sadece sunî olarak yaratılmış hayalî toplum sistemlerinde olur. Marksist sosyalistlerin böyle hayalleri yoktur. Sosyalizmin, sadece, insanlığın belirli gelişme aşamasındaki belirli sorunları çözümleyeceğini bilirler. Bundan daha fazlasını iddia etmezler. Ama bu kadarının bile hayat düzenimizi geniş ölçüde iyileştireceğine inanırlar.

Ortaklaşa sahip olunan üretici güçlerin bilinçli ve planlı bir şekilde geliştirilmesiyle sosyalist toplum, kapitalist düzende ulaşılabileceğinden çok daha yüksek düzeyde bir üretime ulaşacaktır. Sosyalizm, kapitalist verimsizliği ve israfı ortadan kaldıracaktır; özellikle gereksiz depresyonlardaki atıl insan, makine ve para israfını. Uluslararası barışın kurulması yoluyla, kapitalist savaşlardaki daha da pahalıya malolan insan ve malzeme israfını da ortadan kaldırır. Teknik gelişmeyi hızlandırır ve kâr sağlamayı ilk ve en önemli amaç sayan kapitalizmin önüne çıkardığı engellerden arman sosyalist bilim, ileriye doğru büyük adımlar atar. Üretimdeki artış, mal miktarını çoğalttıkça, herkesin yaşam düzeyinde bir yükselme olur.

Yaşama tarzındaki bu toptan değişiklik, bu hayatı yaşayan insanlarda da bir değişme yaratır. Başlangıçta insan, sosyalist topluma, kapitalist düzende alışkın olduğu hayat ve çalışma anlayışını da birlikte getirir. Kapitalizmin rekabetçi havasında katılaştığı için, sosyalizmin işbirliği ruhuna kolayca alışamaz. Kapitalist sistemin bencil düzeni benliğinde yer ettiği için, sosyalizmin bütün insanlara yardım ilkesini hemen benimseyemez. Kapitalizmden sosyalizme geçişle pek çok şey kazanacak olan kimseler bile, bu değişikliğe hazırlıklı değildirler. Hele, üretim araçlarının özel mülkiyetten

kamu mülkiyetine geçmesiyle güçlerini ve servetlerini kaybeden eski egemen sınıf olan kapitalistler için, bu sözler çok daha fazla doğrudur.

Ama, kullanım için planlı üretime dayanan sosyalist düzen kök saldıkça, insanların tutum ve gelişmelerinde de değişmeler başlar. Zihni ve ruhi görünümler indeki kapitalist izler yok olur ve bunlar, sosyalizm ruhu içinde yeni bir yön kazanırlar. Yeni toplumda doğup büyüyen yeni kuşaklar, tıpkı eski kuşağın kapitalist düzene alışması gibi, sosyalist yasama tarzına alışırlar.

Kapitalizmin propagandacıları, bizi, sosyalizmin, özgürlüklerin sonu demek olduğuna inandırmaya çalışırlar. Oysa gerçek, tam tersidir. Sosyalizm, özgürlüğün başlangıcıdır. Sosyalizm, insanlığa en büyük acıları veren kötülüklerden kurtulmak demektir; ücretli kölelikten, sefaletten, toplumsal eşitsizlikten, güvensizlikten, ırk ayrımından, savaştan kurtuluş demektir.

Sosyalizm, uluslararası bir harekettir. Programı dünyanın bütün ülkelerinde aynıdır: barbar rekabet sistemi yerine, işbirliğine dayanan ortak zenginlik için uygar işbirliğini koymaktır. Her insanın refahının bütün insanların refahı ile gerçekleşebileceği insanların kardeşliğine dayanan toplumu kurmaktır.

Sosyalizm, gerçekleşemeyecek bir düş değildir. Toplumsal evrim sürecinde bir ileri adımdır. Ve gerçekleşme zamanı gelmiştir.

***

1* Biz, burada, daima Marx'in düşüncelerine atıf yapacağız, ama Engels'in sosyalist düşüncenin gelişmesine katkısı küçümsenmemelidir. İlk kez karşı laştıklarında Marx ve Engels, yirmi yaşlarında idiler ve bütün ömürleri boyunca dost ve çalışma arkadaşı olarak kaldılar. Bu durum, hiç kuşkusuz dünyanın gördüğü en büyük entelektüel ortaklıktı. Engels her ne kadar ken di başına seçkin bîr düşünür ve kendi temel felsefesine Marx'tan bağımsız olarak varmış ise de, uzun süren ilişkilerinde daima ikinci planda kalmakla yetinmiştir. 1888'de alarmdaki ilişkiyi şu sözlerle özetlemiştir: "Marx'la olan 40 yıllık işbirliği süresince temellerin atılmasında ve özellikle teorinin işlenmesinde, özel bir payım olduğunu yadsıyamam. Ama teorinin temel ilkelerinin büyük kısmı, hele ekonomi ve tarih alanlarına ait olanları ve bunlardan da öte, onun son şeklini açık ve seçik olarak alışı, Marx'a aittir. Marx daha yukarda duruyor, daha ileriyi görüyor ve daha geniş bir alanı hepimizden daha hızlı kavrıyordu. Biz, hepimiz, olsa olsa yetenek liydik, Marx ise bir dâhi idi."

2* Bu satırların 1949 yılında yazılmış olduğunu okura anımsatalım.-Ed-